

ภาค 3 บริษัทจำกัด

1. ความหมายของบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1012 “อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการร่วมกัน ด้วยประสงค์แบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น”

มาตรา 1096 “อันว่าบริษัทจำกัดนั้น คือบริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยมีผู้ถือหุ้นไม่ถึงหนึ่งร้อยคน รวมทั้งนิติบุคคล (ถ้ามี) และผู้ถือหุ้นดังกล่าวต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ

ในการนับจำนวนผู้ถือหุ้นตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปถือหุ้นเดี่ยวร่วมกัน ให้นับเป็นผู้ถือหุ้นหนึ่งคน”

มาตรา 1097 “บุคคลใด ๆ ตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไป จะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้ ด้วยเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิและทำการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวข้างต้น เราก็ให้ความหมายของบริษัทจำกัด ได้ดังนี้

บริษัทจำกัดคือ กิจการที่ตั้งขึ้นโดยแบ่งทุนออกเป็นหุ้น แต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่ากัน และจะต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อยเจ็ดคน แต่ไม่ถึงหนึ่งร้อยคนรวมทั้งนิติบุคคล (ถ้ามี) โดยแต่ละคนรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนส่งใช้ค่าหุ้นยังไม่ครบ และบริษัทจำกัดต้องจดทะเบียนเสมอ

2. การจัดตั้งบริษัทจำกัดจะต้องดำเนินการขั้นแรก ดังต่อไปนี้

(1) ต้องมีผู้เริ่มก่อการบริษัทอย่างน้อยเจ็ดคน (มาตรา 1097)

(2) ผู้เริ่มก่อการต้องจัดทำหนังสือบริคณห์สนธิ และนำหนังสือบริคณห์สนธิไปจดทะเบียน (มาตรา 1099)

(3) เมื่อได้รับใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิแล้ว ผู้เริ่มก่อการก็ต้องจัดการให้มีผู้เข้าชื่อถือหุ้น (จองหุ้น) จนครบจำนวนตามที่ได้จดทะเบียนไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ (มาตรา 1104)

(4) ผู้เริ่มก่อการต้องลงชื่อถือหุ้น หุ้นหนึ่งเป็นอย่างน้อย (มาตรา 1100)

(5) เมื่อมีผู้เข้าชื่อถือหุ้นครบจำนวนแล้ว ผู้เริ่มก่อการต้องนัดบรรดาผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหลายมาประชุมกัน ซึ่งเรียกว่า “ประชุมตั้งบริษัท” (มาตรา 1107, มาตรา 1108)

(6) เมื่อได้ประชุมตั้งบริษัทแล้ว และที่ประชุมได้ตั้งกรรมการชุดแรกเข้าบริหารงานแล้ว ผู้เริ่มก่อการก็จะมอบกิจการ ให้กรรมการชุดแรกของบริษัทดำเนินการต่อไป (มาตรา 1110)

(7) กรรมการชุดแรก จะเรียกเก็บเงินค่าหุ้น ๆ หนึ่งอย่างน้อยร้อยละสิบห้า (มาตรา 1110)

(8) เมื่อได้รับชำระเงินค่าหุ้นดังกล่าวตามข้อ (7) แล้ว กรรมการต้องไปขอจดทะเบียนตั้งบริษัท ภายในเวลาสามเดือน นับตั้งแต่การประชุมตั้งบริษัท (มาตรา 1111, มาตรา 1112)

3. หนังสือบริคณห์สนธิ คืออะไร

คำตอบ หนังสือบริคณห์สนธิ คือหนังสือที่ผู้เริ่มก่อการ แสดงความประสงค์ในการจัดตั้งบริษัท (เป็นตราสารจัดตั้งตาม ป.พ.พ. ม. 69) ในหนังสือบริคณห์สนธิจะกำหนดกรอบวัตถุประสงค์ ประสงค์ของบริษัท และกำหนดรายละเอียดอื่น ๆ ที่สำคัญ

4. รายละเอียดอื่น ๆ ที่สำคัญในหนังสือบริคณห์สนธิ นั้น มีอะไรบ้าง

คำตอบ รายละเอียดอื่น ๆ ที่สำคัญในหนังสือบริคณห์สนธิ มีตามมาตรา 1098 ดังนี้

- (1) ชื่อบริษัทอันคิดจะตั้งขึ้น ซึ่งต้องมีคำว่า “จำกัด” ไว้ปลายชื่อนั้นด้วยเสมอไป
- (2) ที่สำนักงานของบริษัท ซึ่งบอกทะเบียนนั้นจะตั้งอยู่ ณ ที่ใดในพระราชอาณาเขต
- (3) วัตถุประสงค์ทั้งหลายของบริษัท
- (4) ถ้อยคำสำแดงว่า ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นจะมีจำกัด
- (5) จำนวนทุนเรือนหุ้น ซึ่งบริษัทคิดกำหนดจะจดทะเบียนแบ่งออกเป็นหุ้น มีมูลค่ากำหนดหุ้นละเท่าไร

(6) ชื่อ, สำเนา, อาชีพ และลายมือชื่อของบรรดาผู้เริ่มก่อการ ทั้งจำนวนหุ้นซึ่งต่างคนต่างเข้าซื้อไว้คนละเท่าใด

5. ข้อบังคับของบริษัท คืออะไร

คำตอบ ข้อบังคับของบริษัท คือข้อกำหนดที่ ที่ประชุมตั้งบริษัทได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริษัท จำต้องถือตาม

เช่น บริษัทจำกัดแห่งหนึ่งมีข้อบังคับว่า ทุกคราวที่แจกเงินปันผล บริษัทต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองหนึ่งในห้าของผลกำไร หรือห้ามผู้ถือหุ้น โอนหุ้นให้แก่บุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากกรรมการของบริษัท

ข้อสังเกต โดยปกติข้อบังคับของบริษัทนั้น ผู้เริ่มก่อการจะเป็นผู้เตรียมร่างมา แล้วมาขออนุมัติจากที่ประชุมตั้งบริษัท ข้อบังคับของบริษัทไม่เกิดสิทธิแก่บุคคลภายนอก เพราะมิใช่เป็นผู้ร่วมสัญญาด้วย ข้อบังคับของบริษัทเป็นข้อกำหนดรองลงไปจากหนังสือบริคณห์สนธิ ซึ่งหนังสือบริคณห์สนธินั้นเปรียบเหมือนธรรมนูญของบริษัท ดังนั้น ข้อบังคับของบริษัท จึงจะขัดกับหนังสือบริคณห์สนธิไม่ได้

6. การออกหุ้นครั้งแรก จะขายต่ำกว่ามูลค่าของหุ้นได้หรือไม่

บริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง ออกหุ้นมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท แต่ขายไปราคา 80 บาท โดยกรรมการเรียกชำระค่าหุ้นครั้งแรกเพียงหุ้นละ 20 บาท การปฏิบัติของกรรมการจะถูกต้องตามหลักกฎหมายหรือไม่

แนวคำตอบ การออกหุ้นครั้งแรกจะขายต่ำกว่ามูลค่าของหุ้นไม่ได้ เพราะเป็นการฝ่าฝืนบทมาตรา 1105 วรรค 1 ที่บัญญัติว่า “อันหุ้นนั้นท่านห้ามมิให้ออกโดยราคาต่ำไปกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้” และมาตรา 1105 วรรค 3 วางหลักไว้ว่า เงินสดใช้ค่าหุ้นคราวแรกนั้น ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้า แห่งมูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้ ดังนั้น บริษัทจำกัดแห่งนี้จะขายหุ้นซึ่งมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท แต่จะขายไปราคา 80 บาท ย่อมไม่ได้ เพราะต่ำกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้ และจะเก็บเงินค่าหุ้นครั้งแรกเพียง 20 บาท ก็ไม่ได้ เพราะไม่ถึงร้อยละ 25 แห่งมูลค่าหุ้นที่ตั้งไว้

7. บริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง ออกหุ้นครั้งแรกมูลค่าหุ้นละ 100 บาท แต่ขายไปราคา 110 บาท ตามที่หนังสือบริคณห์สนธิให้อำนาจไว้ แต่กรรมการของบริษัทเรียกเก็บเงินค่าหุ้น ครั้งแรกเพียง 25 บาท การกระทำของกรรมการถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

แนวคำตอบ การกระทำของกรรมการดังกล่าวไม่ถูกต้อง เพราะตามมาตรา 1105 วรรค 2 วางหลักไว้ว่า การออกหุ้นโดยราคาสูงกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้นั้น หากว่าหนังสือบริคณห์สนธิให้อำนาจไว้ ก็ให้ออกได้และในกรณีเช่นนั้น ต้องส่งใช้จำนวนที่ล้ำมูลค่าพร้อมกันไปกับการส่งใช้เงินคราวแรก

และมาตรา 1105 วรรค 3 บัญญัติว่า “อนึ่งเงินส่งใช้ค่าหุ้นคราวแรกนั้น ต้องมิให้น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าแห่งมูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้”

ตามปัญหานี้ กรรมการของบริษัทเรียกเก็บเงินค่าหุ้นครั้งแรกเพียง 25 บาท หรือร้อยละ 25 ของมูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้ แต่ส่วนที่ล้ำมูลค่าคือ 10 บาท กรรมการไม่ได้เรียก จึงขัดกับบทบัญญัติมาตรา 1105 วรรค 2 ที่บังคับให้ส่งส่วนที่ล้ำมูลค่าด้วย ดังนั้นการกระทำของกรรมการจึงไม่ถูกต้อง

8. ผู้เข้าชื่อจองซื้อหุ้นแล้วจะถอนการจองซื้อหุ้นได้หรือไม่

คำตอบ มาตรา 1106 บัญญัติว่า “การเข้าชื่อซื้อหุ้นนั้น ย่อมผูกพันผู้เข้าชื่อ โดยเงื่อนไขว่า ถ้าบริษัทตั้งขึ้นแล้ว จะใช้จำนวนเงินค่าหุ้นนั้น ๆ ให้แก่บริษัทตามหนังสือชี้ชวนและข้อบังคับของบริษัท”

จากบทบัญญัติมาตรา 1106 นี้ จะเห็นได้ว่า การเข้าชื่อซื้อหุ้นนั้น ผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นจะถูกผูกพัน โดยมีเงื่อนไข (บังคับก่อน) ว่าถ้าบริษัทตั้งขึ้นแล้ว จะใช้เงินค่าหุ้นนั้น ๆ ดังนั้น ใน

ระหว่างที่เงื่อนไขอันนี้ยังไม่สำเร็จ ผู้เข้าซื้อถือหุ้นไว้แล้ว จะต้องถูกผูกพันอยู่ตลอดไป และจะขอถอนการจองถือหุ้นไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1197/2511) แต่ถ้าผู้เข้าซื้อถือหุ้นถูกฉ้อฉล ผู้เข้าซื้อถือหุ้น ก็สามารถถอนการจองถือหุ้นได้ แต่ต้องถอนก่อนจดทะเบียนตั้งบริษัท (มาตรา 1114)

หมายเหตุ ดูหลักมาตรา 145 เรื่องเงื่อนไขบังคับก่อน

9. **การประชุมตั้งบริษัท กับการประชุมใหญ่ของบริษัท คือการประชุมใหญ่ประเภทเดียวกันใช่หรือไม่**

คำตอบ การประชุมตั้งบริษัท กับการประชุมใหญ่ของบริษัท นั้น ไม่ใช่เป็นการประชุมประเภทเดียวกัน

การประชุมตั้งบริษัทเป็นการประชุมผู้ลงชื่อถือหุ้นก่อนจดทะเบียนตั้งบริษัท ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้เริ่มก่อการที่จะต้องเรียกประชุมโดยมิชักช้า การประชุมตั้งบริษัท เป็นการประชุมตามมาตรา 1107 และ 1108

ส่วนการประชุมใหญ่ของบริษัท เป็นการประชุมผู้ถือหุ้นทั้งหลายของบริษัท หลังจากที่บริษัทได้จดทะเบียนแล้ว ถ้าเป็นการประชุมตามปกติตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็เป็นการประชุมสามัญ การประชุมคราวอื่นนอกจากนี้ ซึ่งเรียกประชุมเป็นพิเศษ เรียกว่า การประชุมวิสามัญ การประชุมสามัญ ก็มีตามมาตรา 1171 ส่วนการประชุมวิสามัญ ก็มีตามมาตรา 1172, 1173, 1174, 1211

10. **การประชุมตั้งบริษัทจะมีขึ้นเมื่อใด?**

คำตอบ การประชุมตั้งบริษัท จะมีได้ก็ต่อเมื่อ

1. ได้มีผู้เข้าซื้อถือหุ้น (ชนิดต้องลงด้วยเงิน) หมดยกแล้ว (มาตรา 1107)
2. ผู้เริ่มก่อการต้องส่งรายงานการตั้งบริษัท ไปยังผู้เข้าซื้อถือหุ้นทุกคน ก่อนวันประชุมอย่างน้อย 7 วัน (มาตรา 1107 วรรคสอง)
3. ผู้เริ่มก่อการต้องส่งสำเนารายงานการตั้งบริษัท ไปยังนายทะเบียนด้วย (ตามมาตรา 1107 วรรค 3)
4. ผู้เริ่มก่อการต้องจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้เข้าซื้อถือหุ้นพร้อมกับแสดงฐานะที่อยู่ และจำนวนหุ้นซึ่งแต่ละคนลงชื่อถือหุ้นไว้เพื่อเสนอต่อที่ประชุมด้วย (มาตรา 1107 วรรค 4)

11. **วิธีการในการประชุมตั้งบริษัท**

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้บัญญัติวิธีการประชุมตั้งบริษัทไว้โดยเฉพาะ แต่ตามมาตรา 1107 วรรคท้าย ได้กำหนดให้นำบทบัญญัติในมาตรา 1176, 1187, 1188, 1189,

1191, 1192, 1195 ซึ่งเป็นเรื่องการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมาใช้บังคับโดยอนุโลม จึงขอนำบทบัญญัติดังกล่าวมากล่าวสรุปดังนี้

1. ผู้เข้าชื่อถือหุ้น ย่อมมีสิทธิเข้าประชุมได้ (เทียบมาตรา 1176)
2. ผู้เข้าชื่อถือหุ้นจะมอบฉันทะให้ผู้อื่นออกเสียงแทนตนได้ แต่การมอบฉันทะต้องทำเป็นหนังสือ (เทียบบทมาตรา 1187)
3. หนังสือมอบฉันทะต้องลงรายการดังต่อไปนี้
  - 3.1 จำนวนหุ้น ซึ่งผู้มอบฉันทะนั้นถืออยู่
  - 3.2 ชื่อผู้รับมอบฉันทะ
  - 3.3 ตั้งผู้รับฉันทะนั้น เพื่อการประชุมคราวใด หรือตั้งไว้เพื่อระยะเวลาเพียงใด (เทียบมาตรา 1188)
4. หนังสือตั้งผู้รับฉันทะนั้น ถ้าผู้มีชื่อรับฉันทะประสงค์จะออกเสียงในการประชุมคราวใด ต้องนำไปวางต่อผู้เป็นประธาน แต่เมื่อเริ่มหรือก่อนเริ่มประชุมครั้งนั้น (เทียบมาตรา 1189)
5. ในการประชุมตั้งบริษัท เมื่อผู้เป็นประธานแสดงว่ามติอันใด นับคะแนนผู้มีอันว่าได้หรือตกก็ดี และได้จดลงไว้ในสมุดรายงานประชุมของบริษัท ดังนั้นแล้ว ท่านให้ถือเป็นหลักฐานเพียงพอที่จะฟังได้ตามนั้น (เทียบมาตรา 1191)
6. ถ้ามีผู้ติดใจร้องขอให้ลงคะแนนลับไซ้ ท่านให้ถือว่าผลแห่งลงคะแนนลับนั้น เป็นมติของที่ประชุม (เทียบมาตรา 1191 วรรคสอง)
7. ถ้ามีผู้ติดใจร้องขอโดยชอบ ให้ลงคะแนนลับ การลงคะแนนเช่นนั้น จะทำด้วยวิธีใดสุดแล้วแต่ผู้เป็นประธานจะสั่ง (เทียบมาตรา 1192)
8. การประชุมตั้งบริษัทนั้น ถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกันหรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมาย เมื่อผู้เริ่มก่อการหรือผู้เข้าชื่อถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขอขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมอันผิดระเบียบนั้นเสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่วันลงมตินั้น (เทียบมาตรา 1195)

12. ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิเข้าประชุมในคราวประชุมตั้งบริษัท หรือไม่

คำตอบ ผู้มีสิทธิเข้าประชุมในคราวประชุมตั้งบริษัท น่าจะต้องเป็นผู้เข้าชื่อถือหุ้นชนิดที่ต้องลงด้วยเงินเท่านั้น ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิน่าจะยังไม่มีสิทธิเข้าประชุม เพราะมาตรา 1107 วรรคแรก ให้นัดประชุม “ผู้เข้าชื่อถือหุ้น” เท่านั้น และผู้ที่ได้รับการออกหุ้นบุริมสิทธิให้ นั้น ก็ยังไม่เป็นการแน่นอนว่า ที่ประชุมตั้งบริษัท จะอนุมัติหรือไม่

13. ใครจะเป็นประธานในที่ประชุมตั้งบริษัท

คำตอบ กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าจะให้ใครเป็นประธานของที่ประชุมตั้งบริษัท จึงน่าจะต้องให้ที่ประชุมเลือกกันเอง โดยเทียบเคียงมาตรา 1180 วรรค 2

14. องค์ประชุมในที่ประชุมตั้งบริษัท จะต้องมียกจำนวนเท่าใด

คำตอบ กฎหมายมิได้กำหนดไว้แน่นอนเช่นกันกับข้อ 13 แต่ก็ต้องเข้าใจว่า คงจะต้องมีผู้เข้าประชุมพอจำนวนที่จะลงคะแนนเสียงให้มีมติสมบูรณ์ตามมาตรา 1109 วรรค 2 ได้

15. วิธีลงมติในที่ประชุมตั้งบริษัท ทำอย่างไร?

คำตอบ วิธีลงมติในที่ประชุมตั้งบริษัท จะต้องนำมาตรา 1191 ประกอบกับมาตรา 1107 วรรคท้าย มาใช้บังคับ กล่าวคือ จะใช้วิธีชুমือ ซึ่งเป็นการลงคะแนนโดยเปิดเผย หรือใช้วิธีลงคะแนนลับก็ได้ ถ้ามีผู้ขอให้ลงคะแนนลับ ส่วนวิธีลงคะแนนลับจะเป็นวิธีใด ก็แล้วแต่ประธานของที่ประชุมจะสั่ง (ตามมาตรา 1192) เช่นสั่งให้เขียนใส่กระดาษ

16. ผู้เข้าชื่อชื้อหุ้นมีสิทธิลงคะแนนได้ทุกคนหรือไม่

คำตอบ โดยทั่วไปแล้ว ผู้เข้าชื่อชื้อหุ้น (รวมทั้งผู้เริ่มก่อการตั้งบริษัททุกคน) มีสิทธิที่จะลงคะแนนได้ เว้นแต่ตนจะมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในปัญหานั้น ๆ (ตามมาตรา 1109 วรรคแรก) กล่าวคือ ถ้าตนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในปัญหานั้นเป็นพิเศษ ยิ่งไปกว่าส่วนได้เสีย ซึ่งตนมีอยู่ในฐานะเป็นผู้ถือหุ้น เช่น ที่ประชุมตั้งบริษัทจะพิจารณาให้เงินสมนาคุณแก่ผู้เริ่มก่อการ หรือจะให้สัถยาบันในบรรดาสัญญาที่ผู้เริ่มก่อการได้ทำไว้กับบุคคลภายนอกก็ถือว่าผู้เริ่มก่อการมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในปัญหานั้น ซึ่งจะลงคะแนนในปัญหานั้นด้วยไม่ได้ หรือจะชื้อที่ดินของผู้เข้าชื่อชื้อหุ้นคนหนึ่งผู้เข้าชื่อชื้อหุ้นคนนั้นก็มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ ซึ่งจะลงคะแนนในเรื่องนี้ไม่ได้

17. ที่ประชุมตั้งบริษัทแห่งหนึ่งได้เสนอชื้อนาย ก. ให้เป็นกรรมการของบริษัท กรณีเช่นนี้ นาย ก. จะมีสิทธิลงคะแนน หรือไม่

คำตอบ การตั้งกรรมการบริษัทนั้นเป็นวิธีการจัดการบริษัท ดังที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 1144, 1151 มิใช่เป็นเรื่องส่วนตัวของผู้ถือหุ้นโดยเฉพาะ ผู้ถือหุ้นจึงมีส่วนได้เสียธรรมดา หากใช่เป็นผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษไม่ จึงไม่ถือว่านาย ก. เป็นผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ ดังนั้น นาย ก. จึงมีสิทธิลงคะแนนได้ (เทียบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 1246/2520)

18. มติของที่ประชุมตั้งบริษัท ที่จะถือว่าสมบูรณ์โดยเสียงข้างมาก จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ อะไรบ้าง

คำตอบ สำหรับมติของที่ประชุมตั้งบริษัท ที่ถือว่าสมบูรณ์โดยเสียงข้างมาก จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 1109)

1. จำนวนบุคคล ต้องได้เสียงข้างมากของผู้เข้าชื่อถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าครึ่งจำนวนของผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมด ซึ่งมีสิทธิลงคะแนนได้ และ

2. จำนวนหุ้น ต้องได้จำนวนหุ้นเมื่อรวมเข้าแล้วไม่น้อยกว่าครึ่งจำนวนของผู้ถือหุ้นนั้น ๆ ทั้งหมดด้วยกัน กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นที่ออกเสียงลงคะแนนเห็นด้วยนั้น ต้องถือหุ้นอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิลงคะแนน โดยหักหุ้นของผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษออกด้วย

19. ผู้เริ่มก่อการบริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง ได้จัดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ กำหนดทุนไว้ 1,000,000 บาท แบ่งออกเป็น 100 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10,000 บาท นาย ก. ซื้อไว้ 20 หุ้น และมีผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นอีก 40 คน ซื้อหุ้นไว้คนละ 2 หุ้น ในการประชุมตั้งบริษัทจำกัดแห่งนี้ ผู้เป็นประธานในที่ประชุมได้เสนอให้กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทว่า “ผู้ถือหุ้นของบริษัทจะต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการบริษัทก่อน จึงจะโอนหุ้นให้แก่ผู้อื่นได้” ที่ประชุมได้ลงมติในข้อเสนอนี้ ปรากฏผลว่า ก. กับผู้เข้าชื่อซื้อคนอื่นอีก 17 คน เห็นด้วย แต่ผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นคนอื่นอีก 15 คน ไม่เห็นด้วย ผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นนอกนั้น ไม่ออกเสียง เช่นนี้ จะกำหนดข้อความตามผู้เป็นประธาน เสนอดังกล่าวไว้ในข้อบังคับของบริษัทได้หรือไม่

แนวคำตอบ มาตรา 1109 บัญญัติว่า

“ผู้เริ่มก่อการหรือผู้เข้าชื่อถือหุ้นจะออกเสียงลงคะแนนไม่ได้ ถ้าตนมีส่วนได้เสียโดยพิเศษ ในปัญหาที่ยกขึ้นวินิจฉัยนั้น

อนึ่ง มติของที่ประชุมตั้งบริษัทย่อมไม่สมบูรณ์ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติโดยเสียงข้างมาก อันมีคะแนนของผู้เข้าชื่อถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวน ผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมดซึ่งมีสิทธิลงคะแนนได้ และคิดตามจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นนั้น ๆ ทั้งหมดด้วยกัน” กรณีตามปัญหา มีนาย ก. กับผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นอื่นอีก 40 คน ดังนั้นจึงมีผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นรวมทั้งหมด 41 คน การประชุมตั้งบริษัทครั้งนี้ ได้มีมติในเรื่องที่ว่า ผู้ถือหุ้นจะโอนหุ้นได้ต้องได้รับความยินยอมจากกรรมการก่อนนั้น การที่จะถือว่าได้มติและจะกำหนดลงในข้อบังคับของบริษัทได้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 1109 วรรค 2 ตามที่กล่าวข้างต้น 2 ประการด้วยกันประกอบกัน จะได้เพียงอย่างเดียวไม่ได้

เมื่อปัญหาไม่ปรากฏว่า ผู้ถือหุ้นคนใดมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษและปรากฏว่ามาประชุมพร้อมกันหมด 41 คน ชั้นแรกต้องดูเสียงข้างมากของผู้เข้าชื่อถือหุ้นเสียก่อน ก็จะต้องได้กึ่งจำนวนของผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมด ในที่นี้ ผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมด 41 คน กึ่งจำนวนจะต้องได้ไม่ต่ำกว่า 21 คน แล้วจึงค่อยดูจำนวนหุ้นต่อไป

แต่เมื่อปรากฏว่ามติ ก. กับผู้เข้าชื่อถือหุ้นอีก 17 คน รวมเป็น 18 คน เห็นด้วย ก็ถือว่ายังไม่ได้ถึงกึ่งจำนวนของผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมด เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ถือว่าไม่ได้มติ (จำนวนคน) ก็ไม่จำเป็นต้องดูมติจำนวนหุ้นอีกต่อไป และแม้จะมีมติจำนวนหุ้นเกินกว่ากึ่งจำนวนก็ไม่มีผลประการใด

ข้อสังเกต

ปัญหาบอกว่า มีผู้เห็นด้วย 18 คน (คือ นาย ก. กับพวกอีก 17 คน) อีก 15 คนไม่เห็นด้วย ที่เหลืออีก 8 คน ไม่ออกเสียง ในกรณีนี้จะถือกึ่งจำนวนจากเฉพาะผู้ที่ออกเสียงเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยเท่านั้น โดยตัดผู้ไม่ออกเสียงไปจะได้หรือไม่ เพราะถ้าคิดจำนวนผู้ออกเสียงจริง ๆ แล้ว มี $18 + 15 = 33$ คน มีผู้เห็นด้วย 18 คน ก็น่าจะได้กึ่งจำนวนในกรณีนี้ จะคิดเช่นนั้นไม่ได้ เพราะกฎหมายให้ถือเอากึ่งจำนวนของผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมด ซึ่งมีสิทธิลงคะแนนเสียงได้ เมื่อไม่ปรากฏว่าใครมีส่วนได้เสียแล้ว ก็ต้องถือว่า ผู้ถือหุ้นทั้งหมด 41 คนที่มาประชุมนั้นมีสิทธิออกเสียงได้ทุกคน ผู้ที่ไม่ออกเสียง 8 คน ก็ต้องนับรวมเข้าไปด้วยนั่นเอง ดังนั้น การที่มีผู้เห็นด้วยเพียง 18 คน จาก 41 คน ของผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมดซึ่งมีสิทธิลงคะแนนได้ จึงไม่ได้กึ่งจำนวนแต่ประการใด

ข้อควรสังเกต คะแนนของผู้เข้าชื่อถือหุ้นที่ถือเป็นมตินั้น ต้องเป็นคะแนนเสียงข้างมากจริง ๆ โดยรวมจำนวนบุคคลที่ไม่ได้เข้าประชุมด้วย แต่ต้องหักเสียงของผู้ที่มีส่วนได้เสียออก เช่น มีผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมด 70 คน ชื้อหุ้นไว้คนละ 10 หุ้น ผู้เข้าชื่อถือหุ้นมาประชุมตั้งบริษัทครั้งนี้เพียง 58 คน และเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยพิเศษในการประชุมคราวนี้ 8 คน ดังนั้นผู้เข้าชื่อถือหุ้นทั้งหมดที่มีสิทธิลงคะแนนได้ ก็คือ $70 - 8 = 62$ คน ฉะนั้นมติตามจำนวนคนที่ต้องไม่น้อยกว่า $\frac{62}{2} = 31$ คน และมติตามจำนวนหุ้นก็ต้องไม่น้อยกว่า $\frac{62 \times 10}{2} = 310$ หุ้น จึงจะถือว่าได้มติสมบูรณ์ จะเห็นได้ว่าเรามีได้คิดจำนวนบุคคลเฉพาะแต่ผู้มาประชุม (58 คน) เท่านั้น แต่คิดรวมหมดทั้งผู้ที่ไม่มาประชุมด้วย และหักจำนวนผู้มีส่วนได้เสียออกไป ก็จะเหลือผู้เข้าชื่อถือหุ้นที่มีสิทธิลงคะแนนได้จริง ๆ

แต่มีนักนิติศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่า โดยหลักการประชุมจะต้องแปลว่า บุคคลใดที่มีได้มาประชุมด้วย และมีได้มอบฉันทะให้ผู้อื่นเข้าประชุมแล้ว บุคคลผู้นั้นก็ห้ามมีสิทธิออกเสียงแต่อย่างใดไม่

เรื่องนี้ ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาฎีกาตัดสินไว้เป็นบรรทัดฐาน ดังนั้น ก็ยังเป็นปัญหาที่กำลังถกเถียงกันอยู่

20. ผู้เริ่มก่อการบริษัทจะหลุดพ้นจากความรับผิดในหนี้สินที่ตน ได้ก่อไว้เมื่อใด?

คำตอบ โดยหลักกฎหมายมาตรา 1113 ผู้เริ่มก่อการบริษัทจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน และโดยไม่จำกัดในบรรดาหนี้และการจ่ายเงิน ซึ่งที่ประชุมตั้งบริษัทมิได้อนุมัติ และแม้จะได้มีอนุมัติ ก็ยังคงต้องรับผิดชอบอยู่เช่นนั้นไปจนกว่าจะได้จดทะเบียนบริษัท

จะเห็นได้ว่า ผู้เริ่มก่อการตั้งบริษัทจะหลุดพ้นจากความรับผิดในหนี้สินก็ต่อเมื่อ ที่ประชุมตั้งบริษัทได้อนุมัติในบรรดาหนี้สินและการจ่ายเงินทั้งหลายที่ผู้เริ่มก่อการตั้งบริษัทได้จัดทำไป และบริษัทนั้นต้องได้จดทะเบียนเรียบร้อยแล้วด้วย

ดังนั้น แม้ที่ประชุมจะได้อนุมัติในบรรดาหนี้สิน, สัญญา, และการใช้จ่ายเงินต่าง ๆ แต่ถ้าบริษัทยังมิได้จดทะเบียนตั้งขึ้นมา ผู้เริ่มก่อการก็ยังคงต้องรับผิดชอบอยู่เรื่อยไป

ส่วนหนี้สินหรือบรรดาสัญญาต่าง ๆ ที่ที่ประชุมตั้งบริษัทมิได้อนุมัติเห็นชอบ ผู้เริ่มก่อการทั้งหมด ก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันไป

21. การชำระเงินค่าหุ้นครั้งแรก กฎหมายบังคับว่าจะต้องไม่น้อยกว่าเท่าใด

คำตอบ จากหลักกฎหมายมาตรา 1110 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของกรรมการชุดแรกของบริษัท จะต้องจัดการเรียกให้ผู้เริ่มก่อการและผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นทั้งหลายใช้เงินค่าหุ้น ซึ่งจะต้องใช้เป็นตัวเงิน เรียกหุ้นหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้า เช่น หุ้นมีมูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท จะต้องเรียกเก็บเงินค่าหุ้นอย่างน้อย 250 บาท

22. เมื่อประชุมตั้งบริษัทเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องไปจดทะเบียนตั้งบริษัทภายในเวลาที่กี่เดือน

คำตอบ จากบทบัญญัติมาตรา 1111 และมาตรา 1112 ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการบริษัท ที่จะต้องไปจดทะเบียนเสียภายในเวลาสามเดือน นับแต่วันประชุมตั้งบริษัท กล่าวคือ เมื่อประชุมตั้งบริษัทเสร็จในวันใด ก็ต้องไปจดทะเบียนภายในสามเดือน นับจากวันนั้น

23. เมื่อจดทะเบียนตั้งบริษัทแล้ว ผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นจะร้องขอให้ศาลเพิกถอนการที่ตนได้เข้าซื้อหุ้น โดยยกเหตุผลว่า ตนสำคัญผิดหรือต้องข่มขู่หรือถูกหลวงล่อจ้อฉล ได้หรือไม่? มีเหตุผลอะไร

คำตอบ จากหลักมาตรา 1114 เมื่อบริษัทได้จดทะเบียนแล้ว ผู้เข้าซื้อถือหุ้น จะร้องฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการที่ตนได้เข้าซื้อถือหุ้น โดยยกเหตุว่า สำคัญผิดหรือต้องข่มขู่ หรือ ถูกหลวงล่อจ้อฉลนั้น ท่านว่าศาลอาจทำได้ไม่

เหตุผลก็เพราะ ต้องการคุ้มครองบุคคลทั่วไปที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเจ้าหนี้ของบริษัท ต้องถูกกรรมการและผู้ถือหุ้นร่วมกันคดโกง เช่น เห็นว่ากิจการของบริษัทมีแต่จะขาดทุน ก็เลยร่วมกันไม่ชำระค่าหุ้น โดยอ้างเจตนาเสื่อมเสีย เพราะทำนิติกรรมซื้อหุ้นโดยความสำคัญผิดหรือถูกข่มขู่หรือถูกจ้อฉล เป็นต้น ซึ่งย่อมทำความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ของบริษัทที่จะได้รับชำระหนี้อย่างครบถ้วน

แต่ถ้ามีการข่มขู่หรือจ้อฉลเกิดขึ้นจริง ๆ ถึงแม้ผู้เข้าซื้อถือหุ้นจะขอเพิกถอนการที่ตนได้เข้าซื้อถือหุ้นไม่ได้ก็ตาม แต่ก็หาตัดสิทธิผู้คนที่จะไปฟ้องร้องว่ากล่าวเอาความจากผู้ที่ข่มขู่จ้อฉลในทางอาญาต่อตนไม่ได้ ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 467-468/2513 การที่ ป.พ.พ. มาตรา 1114 ห้ามมิให้ผู้เข้าซื้อถือหุ้นฟ้องร้องขอให้ศาลเพิกถอน การที่ตนได้เข้าซื้อโดยยกเหตุผลว่าสำคัญผิด หรือต้องข่มขู่ หรือถูกหลวงล่อจ้อฉลนั้น มิได้มีผลเป็นการห้ามมิให้ฟ้องว่าถูกหลวงล่อจ้อฉลเป็นคดีอาญารฐานจ้อโก่งด้วย

24. สำนักงานสาขาของบริษัทจะต้องจดทะเบียนหรือไม่?

คำตอบ เรื่องนี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 284/2507 ตัดสินว่า อันบริษัทจำกัด นอกจากสำนักงานใหญ่แล้ว จะมีสำนักงานสาขาที่ใดอีกก็ได้ และสาขาบริษัทใดก็คือ ส่วนหนึ่งของบริษัทนั่นเอง ไม่ต้องมีการจดทะเบียนให้สาขาเป็นบริษัทอีก

25. นายสีและนายแสง กับพวกอีก 10 คน ตกลงจะตั้งบริษัทค้ำน้ำตาลทราย จำกัด โดยได้จดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2524 และได้ประชุมตั้งบริษัทเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2524 ผู้เข้าซื้อถือหุ้นทุกคนได้ชำระเงินค่าหุ้นครั้งแรกไปแล้ว ตามข้อบังคับของบริษัท ในระหว่างนั้น นายแสงได้จ่ายเงินจัดหาอาหารและน้ำตาลทราย

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2524 นายสีและเพื่อนอีก 2 คน ขอถอนการจองหุ้นเพราะเห็นว่ากิจการคงจะไม่สำเร็จ นายแสงไม่ยอมและได้ไปจดทะเบียนบริษัทในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 จงอธิบายวิธีปฏิบัติของบุคคลดังกล่าวว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

แนวคำตอบ ปัญหานี้ ได้มีการประชุมตั้งบริษัทในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2524 การจดทะเบียนจึงต้องทำภายในสามเดือน นับตั้งแต่ประชุมตั้งบริษัท แต่ตามปัญหา ได้ไปจดทะเบียนเมื่อวันที่

1 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ซึ่งเกินกำหนดเวลา 3 เดือน นับจากวันประชุมตั้งบริษัท (เสร็จ) บริษัทนี้จึงไม่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย (มาตรา 1112) การกระทำของนายแสง จึงไม่ถูกต้อง

การที่นายสีและเพื่อนอีก 2 คน ขอดอนการจองหุ้นในวันที่ 30 มิถุนายน 2524 เพราะเห็นว่ากิจการจะไม่สำเร็จ เป็นการถอนเงินคืนหลังจากการประชุมตั้งบริษัทได้ล่วงเลยไป 3 เดือนแล้ว และบริษัทก็ไม่ได้ตั้งขึ้น เพราะไม่มีการจดทะเบียนภายในกำหนด นายสีและเพื่อนจึงขอดอนการจองหุ้นได้ การกระทำของนายสีและเพื่อน เป็นการกระทำที่ชอบ นายแสงจะไม่ยอมให้ถอนไม่ได้

การที่นายแสง ได้จ่ายเงินค่าอาหารและน้ำตาลทรายไปล่วงหน้าก่อนตั้งบริษัท ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เรื่องนี้ได้มีการเสนอเรื่องให้ที่ประชุมตั้งบริษัทลงมติแต่ประการใด นายแสงก็ต้องผูกพันเป็นการส่วนตัวร่วมกับผู้เริ่มก่อการด้วยกัน (มาตรา 1113)

26. เมื่อมีการตั้งกรรมการชุดแรกของบริษัทแล้ว กรรมการชุดแรกมีหน้าที่อะไรบ้าง

คำตอบ หลังจากที่กรรมการชุดแรกได้รับมอบกิจการงานจากผู้เริ่มก่อการตั้งบริษัทแล้ว หน้าที่อันแรกที่กรรมการบริษัทจะต้องกระทำคือลงมือจัดการเรียกให้ผู้เริ่มก่อการและผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นทั้งหลายชำระเงินค่าหุ้นซึ่งจะต้องใช้เป็นตัวเงินและจะต้องเรียกให้บุคคลดังกล่าวชำระค่าหุ้นโดยเรียกหุ้นหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 เมื่อผู้จองซื้อหุ้นรวมทั้งผู้ก่อการตั้งบริษัทได้ชำระค่าหุ้น ตามที่กรรมการบริษัทเรียกให้ชำระเสร็จสิ้นแล้ว หน้าที่อันสำคัญอีกประการหนึ่งของกรรมการบริษัทชุดแรกก็คือ ต้องไปขอดทะเบียนตั้งบริษัท

27. หุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีลักษณะอย่างไร

คำตอบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดลักษณะของหุ้นไว้ดังนี้

1. หุ้น หุ้นหนึ่งจะต้องมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 5 บาท (มาตรา 1117)
2. หุ้นเป็นทรัพย์สินที่แบ่งแยกไม่ได้ (มาตรา 1118)
3. หุ้นทุก ๆ หุ้น ต้องใช้เป็นตัวเงินจนเต็มค่า แต่มีข้อยกเว้นเมื่อที่ประชุมตั้งบริษัท หรือ

ที่ประชุมใหญ่ในกรณีลงมติพิเศษให้เพิ่มทุนโดยออกหุ้นใหม่ ได้ตกลงกันให้ผู้ถือหุ้นไม่ต้องชำระค่าหุ้นด้วยเงิน โดยถือเสมือนหนึ่งว่า ได้ใช้เต็มค่าแล้ว หรือได้ใช้แต่บางส่วน เพราะใช้ให้ด้วยอย่างอื่นนอกจากตัวเงิน ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบแทนคุณแรงงาน หรือตอบแทนทรัพย์สินอย่างอื่น และในการใช้เงินเป็นค่าหุ้นนั้น ผู้ถือหุ้นจะหักหนี้กับบริษัทหาได้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2016/2492)

4. หุ้นต้องมีใบสำคัญ เพื่อผู้ถือหุ้นจะได้ถือไว้เป็นหลักฐาน (มาตรา 1127)
5. หุ้นบริษัทอาจโอนกันได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของบริษัท เว้นแต่เมื่อเป็นหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้น ซึ่งมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 1129 วรรคแรก)

28. ชนิดของหุ้น

บริษัทอาจออกหุ้นประเภทเดียว ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเท่ากันหมด หรืออาจออกหุ้นหลายประเภท มีสิทธิแตกต่างกันก็ได้ หุ้นบางประเภทอาจมีสิทธิดีกว่าหุ้นธรรมดาก็ได้ .หุ้นธรรมดา ซึ่งเป็นหุ้นส่วนใหญ่เรียกว่า หุ้นสามัญ หุ้นที่มีสิทธิดีกว่าหุ้นธรรมดา เรียกว่า หุ้นบุริมสิทธิ

1. **หุ้นสามัญ** คือหุ้นส่วนใหญ่ของบริษัท ซึ่งผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้รับเงินปันผลต่อเมื่อบริษัทมีกำไรตามอัตราที่ประชุมกำหนด ซึ่งเป็นการไม่แน่นอน ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเข้าประชุมและลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ตามปกติ

2. **หุ้นบุริมสิทธิ** คือหุ้นที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิพิเศษกว่าผู้ถือหุ้นธรรมดาเกี่ยวกับการได้รับเงินปันผล หรือได้รับเงินค่าหุ้นคืนเมื่อเลิกบริษัท หุ้นบุริมสิทธิอาจแบ่งออกเป็นหลายชนิด มีสิทธิแตกต่างกันออกไปอีกก็ได้ สิทธิของผู้ถือหุ้นประเภทนี้ จะมีอย่างน้อยเพียงใดก็แล้วแต่จะได้อำนาจไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ, ข้อบังคับ, หรือโดยอนุวัติของที่ประชุมใหญ่ โดยปกติผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิมีสิทธิได้รับเงินปันผล ในอัตราตายตัวทุกปี และเงินปันผลของผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิต้องจ่ายให้ก่อนผู้ถือหุ้นธรรมดา

อย่างไรก็ดีหุ้นบุริมสิทธิ มักจะไม่ค่อยได้รับความนิยมจากประชาชน เพราะเงินปันผลค่อนข้างต่ำและมีอัตราตายตัว นอกจากนี้บางบริษัทยังจำกัดสิทธิในการลงคะแนนในที่ประชุมของผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิด้วย ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีบริษัทออกหุ้นบุริมสิทธิกัน

29. การออกหุ้นให้มีราคาสูงกว่ามูลค่าที่จดทะเบียนไว้ จะทำได้หรือไม่

คำตอบ การออกหุ้นให้มีราคาสูงกว่ามูลค่า จะทำได้ต่อเมื่อหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทให้อำนาจไว้ (มาตรา 1105 วรรค 2)

การออกหุ้นใหม่เพิ่มเติม จะออกหุ้นให้มีราคาสูงกว่ามูลค่าที่จดทะเบียนไว้ก็ได้ ถ้าหนังสือบริคณห์สนธิให้อำนาจไว้ (คำพิพากษาฎีกา 607/2491) แต่ถ้าหนังสือบริคณห์สนธิมิได้ให้อำนาจไว้ บริษัทจะออกหุ้นขายในราคาสูงกว่ามูลค่าที่จดทะเบียนไว้ไม่ได้ จนกว่าจะมีการแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิเสียก่อน เหตุใดมาตรา 1105 วรรคสอง จึงต้องบัญญัติไว้เช่น

นั้นก็ยังหาเหตุผลไม่ได้ เพราะการออกหุ้นขายสูงกว่ามูลค่าจดทะเบียน ย่อมไม่เป็นที่เสียหายแก่บริษัทได้เลย มีแต่จะเป็นผลดีแก่บริษัท จึงน่าจะมีการยกเลิก มาตรา 1105 วรรคสอง นี้

30. เมื่อผู้ถือหุ้นถูกกรรมการบริษัทเรียกให้ชำระค่าหุ้นที่เหลือ ผู้ถือหุ้นจะขอเสนอขายหุ้นหรือจำหน่ายหุ้นนั้นต่อบริษัท หรือจะหักหนี้กับบริษัทได้หรือไม่

คำตอบ ตามมาตรา 1143 วางหลักไว้ว่า ห้ามมิให้บริษัทจำกัดเป็นเจ้าของถือหุ้นของตนเองหรือรับจำหน่ายหุ้นของตนเอง

มาตรา 1119 วรรค 2 บัญญัติว่า ในการใช้เงินเป็นค่าหุ้นนั้น ผู้ถือหุ้นจะหักหนี้กับบริษัทหาได้ไม่ จากบทบัญญัติมาตราทั้งสองนี้ จะเห็นได้ว่าผู้ถือหุ้นจะขอเสนอขายหุ้น หรือจำหน่ายหุ้นของตนต่อบริษัทไม่ได้ และจะขอหักหนี้กับบริษัทก็ไม่ได้

31. การเรียกให้ชำระเงินค่าหุ้น มีวิธีปฏิบัติอย่างไร

คำตอบ (มาตรา 1121)

1. ต้องส่งจดหมายเรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นทางไปรษณีย์ลงทะเบียน (ปัญหาตามข้อนี้ จะส่งตามมาตรา 1244 คือ ส่งมอบกับตัวผู้ถือหุ้น จะได้หรือไม่)
2. ต้องส่งจดหมายดังกล่าวเป็นการบอกกล่าวล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 21 วัน
3. ต้องบอกกล่าวให้ผู้ถือหุ้นส่งเงินค่าหุ้นไปชำระแก่ผู้ใด ณ สถานที่ใด และต้องบอกเวลาที่จะให้ส่งชำระนั้นด้วย

32. การริบหุ้นจะต้องปฏิบัติอย่างไร

คำตอบ การริบหุ้นจะต้องปฏิบัติดังนี้

1. ต้องเรียกเก็บเงินค่าหุ้นตามมาตรา 1121 คือส่งเป็นจดหมายไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังผู้ถือหุ้น ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 21 วัน โดยบอกกล่าวให้ผู้ถือหุ้นส่งเงินค่าหุ้นไปชำระยังผู้ใด, สถานที่ใด, เวลาใด
2. เมื่อผู้ถือหุ้นละเลยไม่ปฏิบัติตามข้อ 1 กรรมการบริษัทก็ต้องส่งจดหมายไปรษณีย์ลงทะเบียน ไปยังผู้ถือหุ้นเป็นครั้งที่ 2 เพื่อให้ใช้เงินค่าหุ้นพร้อมทั้งดอกเบี้ย โดยให้เวลาพอสมควรและบอกด้วยว่าให้ส่งใช้ ณ สถานที่ใด และต้องบอกด้วยว่า ถ้าไม่ใช้เงินตามที่เรียกหุ้นนั้นอาจจะถูกริบ (มาตรา 1123)
3. เมื่อได้ปฏิบัติตามข้อ 1 และ 2 แล้ว ผู้ถือหุ้นยังละเลยอยู่ กรรมการจะบอกริบหุ้นเสียเมื่อใดก็ได้ (มาตรา 1124)

หมายเหตุ การริบหุ้นจะมีเฉพาะในกรณีที่ผู้ถือหุ้นละเลยไม่ส่งใช้เงินค่าหุ้นเท่านั้น กรรมการบริษัทจะริบหุ้นเพราะเหตุอื่นนอกจากนี้ไม่ได้

33. หุ้นที่ริบนั้น บริษัทจะนำไปไหน

คำตอบ หุ้นที่ริบนั้น กรรมการของบริษัทจะนำออกขายทอดตลาดตาม มาตรา 509-517 เมื่อขายได้เงินเท่าใด ก็ให้หักใช้ค่าหุ้นที่เรียกกับดอกเบี้ยที่ค้างชำระ ถ้ายังมีเงินเหลือ ก็ต้องคืนให้แก่ผู้ถือหุ้นคนนั้นไป (มาตรา 1125)

34. ถ้าขายทอดตลาดแล้ว ยังไม่พอชำระหนี้ค่าหุ้นที่ค้างชำระ จะเรียกจากผู้ถือหุ้น ได้หรือไม่

คำตอบ เมื่อมาตรา 1125 กำหนดให้บริษัทคืนเงินส่วนเกินที่ได้จากการขายหุ้นให้ผู้ถือหุ้นคนเดิม จึงมีความเห็นว่า ถ้าขายหุ้นได้ราคาไม่พอชำระค่าหุ้นและดอกเบี้ยที่ค้างชำระ ผู้ถือหุ้นคนเดิมต้องชำระส่วนที่ขาดด้วย

35. การโอนหุ้นผู้ถือกับการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ มีวิธีปฏิบัติอย่างไร

คำตอบ 1. การโอนหุ้นผู้ถือ ต้องปฏิบัติตาม 1135 คือด้วยการส่งมอบใบหุ้นแก่กัน
2. การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 1129 วรรค 2 คือ ต้อง
2.1 ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน
2.2 มีพยานอย่างน้อย 1 คน ลงชื่อรับรองลายมือชื่อ
2.3 ต้องแถลงหมายเลขหุ้นที่โอนด้วย

ถ้าไม่ทำตามข้อ 2.1 และ 2.2 การโอนเป็นโมฆะ. แต่การไม่แถลงหมายเลขหุ้นนี้ ไม่ถึงกับทำให้การโอนเป็นโมฆะ ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยก็ย่อมสืบพยานกันได้ว่าโอนหุ้นหมายเลขอะไรก็หุ้น

2.4 ต้องไปขอจดทะเบียนการโอนทั้งชื่อและที่อยู่ของผู้รับโอนลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท จึงจะใช้ยื่นบริษัทหรือบุคคลภายนอกได้

36. ผลของการโอนหุ้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้รับโอนต้องรับ ไปทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อบริษัท บริษัทหมดสิทธิที่จะเรียกร้องเงินค่าหุ้นที่ขาดจากผู้โอนหุ้น (นัยฎีกาที่ 1590/2503)

37. หนี้ของบริษัทที่มีแล้วก่อนการโอนหุ้น ผู้โอนหุ้นที่ยังส่งเงินค่าหุ้น ไม่ครบยังต้องรับผิดชอบหรือไม่ และมีข้อต่อสู้ประการใดบ้าง

คำตอบ ผู้โอนหุ้นที่ยังส่งเงินค่าหุ้นไม่ครบ ยังต้องรับผิดชอบอยู่ แต่ผู้โอนก็ยังไม่ต้องใช้หนี้ เว้นแต่จะปรากฏต่อศาลว่า บรรดาผู้ที่ถือหุ้นของบริษัทอยู่ทั้งหมดไม่สามารถออกส่วนใช้หนี้อันเขา

จะพึงต้องออกใช้นั้น เช่น นาย ก. ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดแห่งหนึ่งได้โอนหุ้นให้แก่ นาย ข. ไปทั้งหมด และปรากฏว่าก่อนการโอนหุ้นนี้ บริษัทมีหนี้อยู่ 1 แสนบาท เจ้าหนี้ของบริษัทก็ยังมีสิทธิเรียกให้นาย ก. ใช้เงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบได้ แต่นาย ก. ก็ยังมีสิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้บริษัทไปเรียกเอาจากผู้ถือหุ้นรายอื่น ๆ ที่ยังส่งเงินค่าหุ้นไม่ครบได้ ถ้าผู้ถือหุ้นรายอื่น ๆ ไม่มีเงินออกส่วนใช้หนี้นั้นได้ นาย ก. ก็ต้องรับผิดชอบเฉพาะจำนวนเงินที่ตนส่งใช้ไม่ครบมูลค่าเท่านั้น

38. ความรับผิดชอบของผู้โอนหุ้นที่ยังส่งเงินค่าหุ้นไม่ครบนั้น มีเวลาจำกัดแค่ 2 ปีเท่านั้น เพราะมาตรา 1133 วรรคท้าย บอกว่า ห้ามมิให้ฟ้องผู้โอนเมื่อพ้นสองปีนับแต่ได้จัดแจ้งการโอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น

39. บริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง ได้ออกข้อบังคับว่า ห้ามโอนหุ้นทุกชนิด เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากที่ประชุมใหญ่ นาย ก. มีหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถืออยู่ 100 หุ้น ต้องการโอนให้นาย ข. จึงส่งมอบใบหุ้นทั้งหมดให้แก่ นาย ข. ไป ภายหลังกาย นาย ข. มาขอรับเงินปันผลจากบริษัท แต่บริษัทไม่ยอมให้ โดยอ้างว่า นาย ก. ได้ทำผิดข้อบังคับของบริษัท การโอนจึงเป็นโมฆะ ถามว่าข้ออ้างของบริษัท ถูกต้องตามหลักกฎหมายหรือไม่

คำตอบ ข้ออ้างของบริษัท ไม่ชอบด้วยหลักกฎหมาย เพราะตามมาตรา 1135 วางหลักไว้ว่า หุ้นชนิดที่มีใบหุ้นออกให้แก่ผู้ถือนั้น ย่อมโอนกันได้เพียงด้วยส่งมอบใบหุ้นแก่กัน

ตามปัญหา เมื่อนาย ก. ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นชนิดที่ออกให้แก่ผู้ถือมีความประสงค์จะโอนหุ้นของตน ก็ย่อมทำได้ด้วยการส่งมอบใบหุ้นให้แก่ผู้รับโอน คือ นาย ข. ผลของการโอนหุ้น ก็ถูกต้องตามหลักกฎหมาย ข้ออ้างของบริษัท จึงไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย

40. กรรมการของบริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง ได้ออกข้อบังคับว่า ห้ามโอนหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากกรรมการของบริษัทก่อน นาย ก. มีหุ้นระบุชื่ออยู่ 100 หุ้น ต้องการโอนให้นาย ข. แต่ไม่ได้รับความยินยอมจากกรรมการบริษัท จึงมาปรึกษาท่านว่า ควรจะทำอย่างไร ให้ท่านแนะนำ

คำตอบ ตามมาตรา 1129 นั้น อันว่าหุ้นนั้น ย่อมโอนกันได้โดยมิต้องได้รับความยินยอมของบริษัท เว้นแต่เมื่อเป็นหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้นซึ่งมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

กรณีตามปัญหา ไม่ปรากฏว่ามีข้อบังคับของบริษัทว่าห้ามโอนหุ้นแต่ประการใด เพียงแต่กรรมการของบริษัทได้ออกข้อบังคับว่า ห้ามโอนหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้น.. ฯลฯ ก็เป็น

เพียงแต่ข้อบังคับของกรรมการบริษัทเท่านั้น มิใช่ข้อบังคับของบริษัท และกรรมการก็ไม่มีอำนาจ ออกข้อบังคับของบริษัท นอกจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ข้อบังคับของกรรมการจึงไม่มีผลผูกพันผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นจึงมีสิทธิจะโอนหุ้นได้ กรรมการจะไม่ยอมไม่ได้เมื่อนาย ก. มาขอคำแนะนำ ข้าพเจ้าก็จะแนะนำนาย ก. ไปดังที่กล่าวมาแล้ว

41. ผู้ถือหุ้นที่ได้โอนหุ้นไปแล้ว จะต้องรับผิดชอบบริษัทในเงินค่าหุ้นอีกหรือไม่

คำตอบ ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นที่จะต้องชำระเงินค่าหุ้นให้บริษัทจนครบยอดสิ้นสุดลง เมื่อผู้ถือหุ้นได้โอนหุ้นไปยังผู้อื่นโดยชอบแล้ว แม้หุ้นนั้นจะชำระราคายังไม่ครบก็ตาม บริษัทจะเรียกให้ผู้ถือหุ้นคนเดิมชำระเงินค่าหุ้นอีกไม่ได้ เพราะเขามีชื่อผู้ถือหุ้นในบริษัท ผู้รับโอนหุ้นย่อมรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อบริษัท บริษัทจึงชอบที่จะเรียกเอาจากผู้ถือหุ้นคนใหม่

42. ผู้ถือหุ้นที่ได้โอนหุ้นไปแล้ว จะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ของบริษัท ในเงินค่าหุ้นที่ตนยังชำระไม่ครบ หรือไม่

คำตอบ แม้ผู้โอนหุ้นที่ชำระเงินค่าหุ้นยังไม่ครบจะไม่ต้องรับผิดชอบต่อบริษัทตามข้อ 41 ก็ตาม แต่ผู้โอนหุ้นไปแล้ว อาจยังต้องรับผิดชอบในเงินค่าหุ้นที่ยังไม่ได้ชำระต่อเจ้าหนี้ของบริษัทได้ ดังมาตรา 1133 บัญญัติว่า “หุ้นซึ่งโอนกันนั้น ถ้าเป็นหุ้นอันยังมีได้ส่งเงินใช้เต็มจำนวนมูลค่าหุ้น ท่านว่าผู้โอนยังคงต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินที่ยังมิได้ส่งใช้ครบถ้วนนั้น แต่ว่า

- (1) ผู้โอนไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้อันหนึ่งอันใดของบริษัท ซึ่งได้ก่อให้เกิดขึ้นภายหลังโอน
- (2) ผู้โอนไม่ต้องรับผิดชอบออกใช้หนี้ เว้นแต่ความปรากฏขึ้นแก่ศาลว่า บรรดาผู้ที่ยังถือหุ้นของบริษัทผู้นั้น ไม่สามารถออกส่วนใช้หนี้อันเขาพึงต้องออกใช้นั้นได้

ในข้อความรับผิดชอบเช่นว่ามานั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องผู้โอนเมื่อพ้นสองปีนับแต่ได้จัดแจ้งการโอนลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น”

ดังนั้น ผู้ที่โอนหุ้นไปแล้ว ก็ยังต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ของบริษัทถ้าความปรากฏว่า

1. ผู้โอนหุ้นไปนั้น ยังชำระเงินค่าหุ้นไม่ครบถ้วน
2. หนี้ของบริษัทได้ก่อให้เกิดขึ้น ก่อน การโอนหุ้น

โปรดสังเกตว่าผู้โอนหุ้นจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เราถือเอาการก่อหนี้เป็นสำคัญ มิใช่ถือเอาเวลาที่หนี้ถึงกำหนด ดังนั้น ถ้าหนี้ได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนการโอน แม้หนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระภายหลังการโอนก็ตาม ผู้โอนก็ต้องรับผิดชอบ ส่วนการโอนนั้นถือเอาการจัดแจ้งการโอนลงในทะเบียนเป็นหลัก

(3) ผู้ที่ยังถือหุ้นอยู่ทั้งหลาย ไม่สามารถออกส่วนใช้หนี้ได้จนครบ

(4) ความรับผิดชอบของผู้โอนหุ้น คงมีเพียงจำนวนค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบถ้วน ในขณะที่ถูกเรียกร้องให้ชำระเท่านั้น

(5) ความรับผิดชอบมีอายุความ 2 ปี นับแต่วันจดทะเบียนการโอนการใช้สิทธิของเจ้าหนี้ ตามมาตรา 1133 นี้ ต้องถือว่า เจ้าหนี้เรียกร้องโดยใช้สิทธิของตนเอง มิใช่เรียกร้องในนามของบริษัท หรือเป็นการใช้สิทธิของลูกหนี้ เพราะบริษัทซึ่งเป็นลูกหนี้ไม่มีสิทธิเช่นนั้นไม่ (คำพิพากษาฎีกา 1590/2503)

แต่โดยปัจจุบันนี้ หุ้นที่ชำระค่าหุ้นแต่เพียงบางส่วน ไม่ค่อยนิยมกัน และไม่เป็นการส่งเสริมการซื้อขายหุ้น ทั้งนี้เพราะผู้รับโอนมาไม่อาจทราบได้ว่า ตนจะต้องถูกเรียกค่าหุ้นเมื่อใด ผู้ที่โอนไปแล้วก็ยังอาจต้องรับผิดชอบอยู่อีก จึงมีผู้เสนอให้ยกเลิกการออกหุ้นที่ชำระราคาบางส่วนเสีย หากจำเป็นคงไว้ ก็ให้ยกเลิก มาตรา 1133

43. ใครเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการบริษัท

คำตอบ กรรมการชุดแรก แต่งตั้งโดยที่ประชุมตั้งบริษัท ตามมาตรา 1108(6) กรรมการชุดต่อไปแต่งตั้งโดยที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ตามมาตรา 1151 ซึ่งวางหลักว่า กรรมการนั้น เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้น จะเป็นผู้แต่งตั้งหรือถอดถอน แต่ถ้ากรรมการว่างลง เพราะเหตุอื่น นอกจากออกตามวาระ เช่น ตาย ล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ลาออก ขาดคุณสมบัติ หรือพ้นจากตำแหน่ง ด้วยเหตุอื่นตามที่ข้อบังคับกำหนดไว้ก็ให้กรรมการที่เหลือตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างได้ (ดูบทบัญญัติมาตรา 1155 และมาตรา 1159)

44. ใครเป็นผู้ถอดถอนกรรมการบริษัท

คำตอบ มาตรา 1151 บัญญัติไว้ว่า อันผู้เป็นกรรมการนั้น เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้น เป็นผู้ถอดถอน ดังนั้น ผู้ถือหุ้นจะมาฟ้องขอให้ศาลถอนกรรมการไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ซึ่งแต่งตั้งกรรมการ ตามมาตรา 1195

45. กรรมการบริษัทมีสิทธิจะได้รับบำเหน็จหรือไม่

คำตอบ กรรมการของบริษัท ไม่ถือว่าเป็นลูกจ้างของบริษัท จึงไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จ เว้นแต่ที่ประชุมใหญ่จะเห็นสมควรให้บำเหน็จ ตามมาตรา 1150 เงินบำเหน็จ อาจเป็นค่าตอบแทนในรูปอื่นก็ได้ เช่น โบนัส เบี้ยประชุม เป็นต้น

46. กรรมการบริษัทจะฟ้องคดีแทนบริษัทจำกัด ได้หรือไม่

คำตอบ กรรมการบริษัท มีฐานะเป็นผู้แทนของบริษัท (ตามมาตรา 75) นอกจากนี้มาตรา 1167 ยังบัญญัติอีกว่า “ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วย ตัวแทน” โดยผลของมาตรา 75 และมาตรา 1167 กรรมการจึงมีฐานะเป็นผู้แทน และเป็นเสมือนตัวแทนของบริษัทด้วย กรรมการบริษัท จึงไม่ถูกจำกัดอำนาจตามมาตรา 801 ซึ่งเป็นบทบัญญัติจำกัดอำนาจของตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไป กรรมการของบริษัทจึงมีอำนาจฟ้องคดีแทนบริษัทได้ โดยไม่ต้องรับมอบหมายอะไรอีก เพราะถือว่า กรรมการทำในฐานะเป็นผู้แทนของบริษัท ตามมาตรา 75 มิใช่ฐานะตัวแทนตามมาตรา 801 (นบฎีกาที่ 344/2494 1808/2494)

47. องค์ประชุมของกรรมการจะต้องมีจำนวนเท่าใด จึงจะครบองค์ประชุม

คำตอบ มาตรา 1160 บัญญัติว่า “กรรมการจะวางกำหนดไว้ก็ได้ว่า จำนวนกรรมการเข้าประชุมกี่คนจึงเป็นองค์ประชุมทำการได้ ถ้าและมีได้กำหนดไว้ดังนั้นไซ้ (เมื่อ จำนวนกรรมการเกินกว่าสามคน) ท่านว่าต้องมีกรรมการเข้าประชุมสามคน จึงจะเป็นองค์ประชุมได้”

จากบทบัญญัติ มาตรา 1160 จะเห็นได้ว่า กรรมการบริษัทจะเป็นผู้กำหนดองค์ประชุมว่า จะต้อง มีจำนวนเท่าใดจึงจะเป็นองค์ประชุม แต่ถ้ากรรมการไม่ได้กำหนดไว้ และบริษัทนั้นมีกรรมการเกินกว่าสามคน เช่น บริษัทนั้นมีกรรมการอยู่ 5 คน ก็จะต้องมีกรรมการเข้าประชุม 3 คนเป็นอย่างน้อย จึงจะครบองค์ประชุม

48. กรณีที่กรรมการบริษัทว่างลง จนไม่สามารถจะครบองค์ประชุมได้ กรรมการที่เหลืออยู่ จะต้องปฏิบัติอย่างไร

คำตอบ ตามมาตรา 1159 บัญญัติว่า “ในจำนวนกรรมการนั้น แม้ตำแหน่งจะว่างไปบ้าง กรรมการที่มีตัวอยู่ ก็ย่อมทำการได้ แต่ถ้าในเวลาใดจำนวนกรรมการลดน้อยลงกว่าจำนวนอันจำเป็นที่จะเป็นองค์ประชุมได้ตลอดเวลาเช่นนั้น กรรมการที่มีตัวอยู่ ย่อมทำการได้เฉพาะแต่ในเรื่องที่จะเพิ่มกรรมการขึ้นให้ครบจำนวน หรือนัดเรียกประชุมใหญ่ของบริษัทเท่านั้น จะทำการอย่างอื่นไม่ได้”

จากบทบัญญัติ มาตรา 1159 จะเห็นได้ว่า ในกรณีกรรมการบริษัทว่างลง แต่ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่ยังมีจำนวนครบองค์ประชุมตามมาตรา 1160 กรรมการที่ยังเหลืออยู่นั้น ก็มีอำนาจจัดการบริษัทต่อไปได้ แต่ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่ มีจำนวนไม่ครบองค์ประชุม กรรมการ

ที่เหลืออยู่นั้นก็จะทำอะไรไม่ได้เลย บริษัทย่อมดำเนินกิจการต่อไปไม่ได้ จึงอนุญาตให้กรรมการที่เหลืออยู่ตั้งกรรมการที่ว่างลงให้ครบได้ หรือให้นัดเรียกประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นได้

49. กรรมการบริษัทจะเรียกประชุมกันเมื่อใด

แนวคำตอบ กรรมการคนใดจะเรียกประชุมกรรมการก็ได้ (มาตรา 1162) โดยปกติสภากรรวมการหรือคณะกรรมการจะนัดประชุมกันล่วงหน้า ในการประชุมแต่ละครั้งว่า การประชุมครั้งต่อไปจะนัดเมื่อใด หรืออาจกำหนดไว้ตายตัวเลยว่า จะประชุมกันวันใดของเดือน แต่นั้นเป็นการนัดประชุมกันตามปกติ ถ้ามีเรื่องที่ต้องประชุมกันเป็นการด่วน ไม่อาจคอยถึงวันที่นัดไว้แล้ว ได้กรรมการแต่ละคนจะนัดประชุมกันเป็นพิเศษได้

50. ใครเป็นประธานในที่ประชุมกรรมการ

แนวคำตอบ ถ้าข้อบังคับมิได้กำหนดไว้ ก็ต้องปฏิบัติตามมาตรา 1163 กล่าวคือกรรมการต้องเลือกกรรมการคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการ การตั้งประธานกรรมการอาจมีกำหนดเวลาหรือไม่ก็ได้ ถ้าไม่ได้กำหนดเวลา ผู้ได้รับแต่งตั้งก็คงเป็นประธานอยู่ตลอดเวลาที่ยังอยู่ในตำแหน่งกรรมการ กรณีที่ไม่ได้ตั้งประธานกรรมการ (ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะบริษัทตั้งอยู่เป็นการถาวร ต้องมีประธานกรรมการให้แน่นอนว่าใครเป็น และมักจะได้รับมอบหมายหน้าที่อื่นนอกเหนือจากการเป็นประธานที่ประชุมกรรมการด้วย) หรือกรณีที่ตั้งแล้วแต่ไม่มาประชุม กรรมการที่มาประชุมจะเลือกกรรมการคนใดคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานการประชุม ในทางปฏิบัติ นอกจากประธานกรรมการแล้ว อาจมีการตั้งรองประธานกรรมการไว้สำหรับทำหน้าที่แทน เมื่อประธานกรรมการไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ส่วนการลงคะแนน ในที่ประชุมกรรมการใช้เสียงข้างมาก (ตามมาตรา 77 และมาตรา 1161) ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ประธานกรรมการจะเป็นผู้ชี้ขาดว่าควรจะทำอย่างไรเป็นมติ

51. การกระทำของกรรมการซึ่งบกพร่องในเรื่องการแต่งตั้งและคุณสมบัติจะผูกพันบริษัทหรือไม่

แนวคำตอบ การแต่งตั้งกรรมการโดยขาดคุณสมบัติ กรรมการผู้นั้นก็ได้เป็นกรรมการโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำต่าง ๆ ของกรรมการถ้าว่ากันอย่างเคร่งครัดย่อมถือไม่ได้ว่า เป็นการกระทำในฐานะเป็นกรรมการบริษัท แต่อย่างไรก็ดี เมื่อกรรมการนั้นได้เข้าปฏิบัติงานของ

บริษัททำหน้าที่เป็นกรรมการโดยข้อเท็จจริงแล้ว หากยอมให้บริษัทยกข้อบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ซึ่งเป็นเรื่องภายในของบริษัทขึ้นอ้างได้ ก็จะเป็นที่เสียหายแก่บุคคลภายนอก มาตรา 1166 จึงให้ถือว่า การกระทำของกรรมการดังกล่าวสมบูรณ์ เสมือนหนึ่งว่ากรรมการผู้นั้นได้รับการแต่งตั้งโดยถูกต้องและมีคุณสมบัติสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการมีมติให้แต่งตั้ง นายสีหมึก เป็นกรรมการในตำแหน่งที่ว่างลงก่อนครบวาระ ซึ่งให้อำนาจกรรมการที่เหลือแต่งตั้งได้ตาม มาตรา 1155 ปรากฏว่าในการประชุมของคณะกรรมการในครั้งนั้น กรรมการไม่ครบองค์ประชุม หรือนายสีหมึกมิได้ถือหุ้นครบถ้วนตามที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ หรือนายสีหมึกได้ถือ หุ้นครบถ้วนในขณะที่ได้รับการแต่งตั้ง แต่ภายหลังได้โอนหุ้นไปให้ผู้อื่น คงถือหุ้นไม่ครบถ้วน ตามจำนวนที่ข้อบังคับกำหนดไว้ กรณีเช่นนี้ ถ้าลูกหนี้ของบริษัทชำระหนี้ผ่านนายสีหมึก บริษัท จะปฏิเสธว่า นายสีหมึกมิใช่กรรมการจึงไม่มีสิทธิรับชำระหนี้แทนบริษัท ไม่ได้ หรือบริษัท โดยนายสีหมึกได้เรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระเงินค่าหุ้น ผู้ถือหุ้นจะปฏิเสธไม่ชำระเงินค่าหุ้น โดยอ้าง ว่า “นายสีหมึก มิใช่กรรมการของบริษัท เพราะการแต่งตั้งไม่ถูกต้อง หรือนายสีหมึกขาดคุณสมบัติที่จะเป็นกรรมการบริษัท” ไม่ได้

52. การกระทำเกินอำนาจซึ่งบริษัทมอบหมายเป็นการภายใน จะผูกพันบริษัทหรือไม่

แนวคำตอบ ในกรณีที่กรรมการบริษัททำเกินขอบอำนาจที่คณะกรรมการมอบหมาย หรือ กระทำการขัดต่อมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น หรือกระทำการไป โดยที่ยังมิได้รับอนุมัติจากที่ ประชุมใหญ่นั้น การกระทำของกรรมการไม่เสียไป คงสมบูรณ์ผูกพันบริษัทได้ การฝ่าฝืนของ กรรมการเป็นเรื่องภายในที่บริษัทจะว่ากล่าวไล่เบียดเอากับกรรมการเอง บริษัทไม่อาจยกเอาการ ฝ่าฝืนเหล่านั้นขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกผู้สุจริต ซึ่งเชื่อว่ากรรมการกระทำไปโดยมีอำนาจกระทำได้ เช่น คณะกรรมการมอบอำนาจให้นายสีหมอกซึ่งเป็นกรรมการของบริษัทไปซื้อที่ดินของนาย สีเทพ ในราคาไร่ละไม่เกิน 20,000 บาท แต่นายสีหมอกไปทำสัญญาซื้อที่ดินของนายสีเทาแทน ในราคาไร่ละ 30,000 บาท เพราะเห็นว่าทำเลดีกว่า และตั้งใจว่าจะขออนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ ในภายหลัง การกระทำของนายสีหมอกก็ผูกพันบริษัท

53. กรรมการบริษัทกระทำการเกินขอบอำนาจตามที่ได้อัดทะเบียนไว้จะมีผลประการใด

แนวคำตอบ โดยหลักการแล้ว กรรมการของบริษัทก็คือ ผู้แทนของบริษัทนั่นเอง และการ ปฏิบัติของกรรมการบริษัทต้องเป็นไปตามข้อบังคับหนังสือบริคณห์สนธิ และมติของที่ประชุม ใหญ่ อำนาจของกรรมการอาจถูกจำกัดโดยการจดทะเบียนไว้ (มาตรา 1111 อนุ 6) และเมื่อ

ประกาศข้อความที่จดทะเบียนในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ถือว่าบุคคลภายนอกได้ทราบข้อความนั้น (ตามมาตรา 1022) ดังนั้น ถ้ากรรมการของบริษัทจัดการ บริษัทไปตามวัตถุประสงค์ของบริษัท แต่เกินขอบอำนาจที่จดทะเบียนไว้ ก็คงผูกพันบริษัทเท่าที่อยู่ในขอบอำนาจของกรรมการ เช่น จำกัดขอบอำนาจของกรรมการที่จะทำสัญญาผูกพันบริษัทได้ ในวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาท ข้อจำกัดอำนาจนี้ได้จดทะเบียนและประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแล้ว จึงเป็นอันรู้แก่บุคคลทั้งปวง ไม่เลือกว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับบริษัทหรือไม่ (ตามมาตรา 1022) ดังนั้น ถ้ากรรมการบริษัทจัดการบริษัทเกินขอบอำนาจนี้ ก็คงผูกพันบริษัทเพียงเท่าจำนวนเงินที่จำกัดไว้คือ 1 ล้านบาท เว้นแต่บริษัทจะให้สัตยาบันเป็นต้นว่า ได้ยอมรับเอาการกระทำนั้น หรือเข้ายอมรับเอาสัญญานั้น เมื่อบริษัทได้ให้สัตยาบัน บริษัทก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำของกรรมการในส่วนที่เกินขอบอำนาจด้วย

54. กรรมการบริษัทได้จัดการงานตามวัตถุประสงค์ของบริษัท แต่ลงชื่อไม่ครบถ้วน หรือไม่ได้ทำตามข้อบังคับของบริษัท อันได้จดทะเบียนไว้แล้ว กิจการนั้นจะผูกพันบริษัทหรือไม่

แนวคำตอบ ข้อบังคับของบริษัทนั้น บุคคลภายนอกอาจตรวจดูได้จากทะเบียนที่บริษัทได้มอบให้นายทะเบียนไว้ และแม้จะไม่ได้ตรวจดู กฎหมายก็ให้ถือว่า เมื่อได้โฆษณาในราชกิจจานุเบกษาแล้วเป็นอันรู้แก่คนทั่วไป (มาตรา 1021-1023) เพราะฉะนั้นบริษัทอาจปฏิเสธไม่ยอมรับการกระทำของกรรมการที่ลงชื่อไม่ครบถ้วนตามข้อบังคับของบริษัทที่ได้จดทะเบียนไว้ เช่น ข้อบังคับของบริษัทกำหนดว่าผู้ที่จะทำนิติกรรม หรือลงชื่อแทนบริษัทได้นั้นต้องเป็นกรรมการ 2 คน ร่วมลงชื่อกันและประทับตราของบริษัทด้วย ดังนั้นถ้าผู้ที่ลงชื่อในหนังสือสัญญาแทนบริษัทเป็นกรรมการเพียงนายเดียว หรือไม่ได้ประทับตราของบริษัท ก็ต้องถือว่าสัญญานั้นมิได้ลงนามโดยบริษัท บริษัทอาจปฏิเสธไม่ยอมรับเอาสัญญานั้นได้ ดั่งนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 347/2506 โจทก์ฟ้องให้บริษัทจำเลย รับผิดชอบตามสัญญาเช่าโรงน้ำแข็ง ซึ่งกรรมการผู้จัดการของจำเลย เป็นผู้ลงนามแทนจำเลยแต่ไม่ได้ประทับตราของบริษัทตามข้อบังคับ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อบังคับจำกัดอำนาจของกรรมการที่จะผูกพันบริษัทนั้น เมื่อได้จดทะเบียนและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ย่อมเป็นอันรู้แก่บุคคลทั่วไป ฉะนั้นการที่กรรมการผู้จัดการได้ลงนามแทนบริษัทจำเลย โดยไม่ได้ประทับตรา อันขัดกับข้อบังคับย่อมไม่ผูกพันบริษัทจำเลย

55. กรรมการบริษัทได้จัดการตามวัตถุประสงค์ของบริษัท โดยลงชื่อไม่ครบถ้วน หรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของบริษัท แต่บริษัทได้ยอมรับเอาผลของนิติกรรมนั้นตลอดมา ดังนั้นกิจการนั้นจะผูกพันบริษัทหรือไม่

แนวคำตอบ การที่กรรมการผู้จัดการได้ลงชื่อไม่ครบถ้วน หรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของบริษัท แต่บริษัทได้รับเอาผลของนิติกรรมนั้นตลอดมา ดังนั้นการนั้นก็ผูกพันบริษัท บริษัทจะปฏิเสธความรับผิดชอบได้ไหม (มาตรา 823 ประกอบมาตรา 1167) โดยถือว่าบริษัทได้ให้สัตยาบันแก่การกระทำของกรรมการ ดั่งนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1078/2496 ข้อบังคับของบริษัทกำหนดว่า ต้องมีกรรมการสองคนลงนาม จึงจะทำการแทนบริษัทได้ แต่การที่กรรมการผู้จัดการคนเดียวลงชื่อในสัญญาและประทับตราของบริษัท และบริษัทได้รับเอาผลของนิติกรรมนั้นตลอดมา บริษัทก็ย่อมเถียงไม่ได้ว่าไม่ได้ทำแทนบริษัท

56. บริษัทจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตัวแทนเชิดหรือไม่

แนวคำตอบ โดยปกติแล้วบุคคลที่มีใช้กรรมการของบริษัท ก็ไม่มีอำนาจจัดการกิจการของบริษัท ดังนั้น ถ้าบุคคลอื่นที่มีใช้เป็นกรรมการของบริษัทได้สอดเข้ามาจัดการงานของบริษัท การกระทำนั้นก็ไม่ใช่ผูกพันบริษัท เว้นแต่บริษัทได้เป็นผู้เชิดบุคคลนั้นเป็นกรรมการของบริษัท บริษัทก็ต้องรับผิดชอบเป็นหลักเรื่องตัวแทนเชิด (มาตรา 821 ประกอบมาตรา 1167) ดั่งนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 704/2499 วินิจฉัยว่า การดำเนินกิจการของบริษัทนั้น บริษัทหาจำต้องแสดงเจตนา โดยผู้แทนเสมอไปไม่ บริษัทถือเอาประโยชน์และรับผิดชอบจากการกระทำโดยทางตัวแทนของบริษัทได้เมื่อบริษัทจำเลยเชิดผู้อื่นออกเป็นตัวแทน ชื่อไม้จากโจทก์ บริษัท(จำเลย)ก็ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1805-1806/2508 บริษัทจำเลยทำสัญญารับเหมาก่อสร้าง แล้วจ้างเหมาให้ผู้อื่นก่อสร้าง โดยได้มีการปักป้ายว่า บริษัทจำเลยรับเหมาก่อสร้าง บริษัทจำเลยได้ส่งคนไปตรวจงาน ส่งมอบงานให้ผู้ว่าจ้างและรับเงินค่าก่อสร้างจากผู้ว่าจ้าง เช่นนี้ ศาลฎีกาถือว่าบริษัทจำเลยได้เชิดผู้รับจ้างก่อสร้างต่อออกเป็นตัวแทน จึงต้องรับผิดชอบในหน้าที่ผู้รับเหมาก่อสร้างต่อ ไปชื่อวิศวกรก่อสร้างจากโจทก์

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสัญญาเช่าชื่อ

เนื่องจากหลักที่ว่า บริษัทอาจให้สัตยาบันการกระทำที่เกินอำนาจของกรรมการได้ นั้น เมื่อเกี่ยวกับสัญญาเช่าชื่อมีข้อที่ควรต้องพิจารณาเป็นพิเศษออกไปอีก ทั้งนี้เพราะมาตรา 572 วรรคสอง บัญญัติว่า สัญญาเช่าชื่อต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ ซึ่งศาลฎีกาได้ตีความว่า สัญญาเช่าชื่อต้องลงชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายด้วย มิฉะนั้นเป็นโมฆะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 787/2508) ดังนั้น กรณีที่บริษัทเป็นคู่สัญญาเช่าชื่อ จึงต้องมีผู้ลงชื่อในสัญญาแทนบริษัทให้ถูกต้อง มิฉะนั้นถือไม่ได้ว่าบริษัทได้ลงชื่อ สัญญาจะเป็นโมฆะ บริษัทไม่อาจฟ้อง

หรือถูกฟ้อง ให้รับผิดชอบตามสัญญานั้นได้ ดั่งนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1658/2513 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า ตามข้อบังคับของบริษัท (โจทก์) ต้องมีกรรมการ 2 นาย ลงชื่อและประทับตราของบริษัทจึงจะเป็นการลงลายมือชื่อกระทำการแทนบริษัทโจทก์ได้ เมื่อปรากฏว่าสัญญาเช่าซื้อที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบ กรรมการโจทก์ผู้เดียวลงชื่อ จึงถือไม่ได้ว่าโจทก์(บริษัท) เป็นคู่สัญญากับจำเลย โจทก์(บริษัท) ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบตามสัญญาเช่าซื้อต้องยกฟ้อง โดยไม่ต้องวินิจฉัยว่า เป็นการกระทำของตัวแทน ที่ปราศจากอำนาจหรือไม่ มีการให้สัตยาบันหรือไม่ เพราะนอกประเด็นจากคำฟ้อง คำให้การ จำเลยต่อสู้ว่าสัญญาเช่าซื้อ เป็นเอกสารที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะกรรมการลงนามคนเดียว ขัดต่อข้อบังคับ ถือว่าจำเลยต่อสู้เรื่องอำนาจฟ้องแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 953/2520 วินิจฉัยว่า **เช่าซื้อรถยนต์** ต้องทำเป็นหนังสือ บริษัทจำกักผู้ให้เช่าซื้อที่มีข้อบังคับว่า กรรมการสองคนร่วมกันลงลายมือชื่อและประทับตราของบริษัท จึงผูกพันบริษัท เมื่อกรรมการนายเดียวลงลายมือชื่อ จึงเท่ากับผู้ให้เช่าซื้อ ไม่ได้ลงชื่อในสัญญาสัญญาเช่าซื้อเป็นโมฆะ บริษัทฟ้องเรียกรถยนต์คืนหรือใช้ราคา และค่าเสียหายไม่ได้

หมายเหตุ การที่กรรมการลงลายมือชื่อในสัญญาไม่ถูกต้องตามข้อบังคับเป็นการทำโดยปราศจากอำนาจ ซึ่งอาจให้สัตยาบันได้ตามมาตรา 1167 ประกอบมาตรา 823 (ดูคำถามข้อ 55) กรณีที่ถือว่า บริษัทให้สัตยาบันดั่งคำพิพากษาฎีกาที่ 131-146/2518 วินิจฉัยว่า บริษัทจำเลยเคยให้ ท. ซึ่งเป็นประธานกรรมการและผู้จัดการ ทำสัญญาเช่าซื้อรถแทนบริษัทจำเลยตลอดมา ท. ได้ทำสัญญาเช่าซื้อรถจากโจทก์ในนามของบริษัทจำเลย และประทับตราบริษัทจำเลยด้วย บริษัทจำเลยก็ได้รับเอารถมาใช้ในประโยชน์ของตน ถือไม่ได้ว่า ท. เช่าซื้อเป็นส่วนตัว ต้องถือว่า บริษัทจำเลยให้สัตยาบันการกระทำของ ท. ซึ่งเป็นตัวแทนตามมาตรา 823 แล้ว จำเลยจึงต้องชำระหนี้ตามสัญญา จะเถียงว่าสัญญาเช่าซื้อ ต้องมีกรรมการของบริษัทสองนายลงชื่อ จึงจะผูกพันบริษัทจำเลย หาได้ไม่

57. กรรมการกระทำการนอกวัตถุประสงค์ของบริษัท กิจการนั้นจะผูกพันบริษัทหรือไม่

แนวคำตอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 69 บัญญัติว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ต้องตามบทบัญญัติทั้งปวงแห่งกฎหมายภายในขอบวัตถุประสงค์ของตน ดั่งมีกำหนดไว้ในข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง”

มาตรา 1021 บัญญัติว่า “นายทะเบียนทุกคนจะต้องแต่งย่อรายการ ซึ่งได้ลงทะเบียน

ส่งไปลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือราชกิจจานุเบกษาเป็นคราว ๆ ตามแบบซึ่งเสนาบดีเจ้ากระทรวง จะได้กำหนดให้”

มาตรา 1022 บัญญัติว่า “เมื่อได้พิมพ์โฆษณาดังนั้นแล้ว ท่านให้ถือว่าบรรดาข้อความ ซึ่งลงทะเบียนอันได้กล่าวถึงในย่อการนั้น เป็นอันรู้แก่บุคคลทั้งปวงไม่เลือกว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับ ด้วยห้างหุ้นส่วนหรือด้วยบริษัทนั้น หรือที่ไม่เกี่ยวข้อง”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า บุคคลที่เป็นคู่สัญญากับ บริษัท แม้จะไม่ทราบว่าบริษัทมีวัตถุประสงค์อย่างไร เพราะไม่ได้ตรวจดูหนังสือบริคณห์สนธิ กฎหมายก็ถือว่าทราบแล้ว เพราะเมื่อได้พิมพ์โฆษณาบรรดาเอกสารและข้อความซึ่งลงทะเบียน ในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแล้ว ก็ถือว่าทุกคนต้องทราบ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1022 ดังนั้น บริษัทจึงไม่ต้องรับผิดชอบในกิจการซึ่งกรรมการทำไปนอกวัตถุประสงค์ของบริษัท เช่น กรรมการ ผู้จัดการ ซึ่งมีอำนาจจัดการบริษัท ได้ทำสัญญาในนามบริษัทค้าประกันนี้ผู้อื่น ซึ่งเป็นการ กระทำนอกวัตถุประสงค์ของบริษัท บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบ หรือกรรมการบริษัทไปทำสัญญาโอน ขายกิจการของบริษัทอันเป็นการกระทำที่อยู่นอกวัตถุประสงค์ สัญญานั้นก็ไม่ผูกพันบริษัท (คำ พิพากษาศาลฎีกาที่ 1725/2513)

แต่อย่างไรก็ดี ศาลฎีกาก็เคยวินิจฉัยให้บริษัทต้องรับผิดชอบ โดยไม่คำนึงว่าการกระทำ นั้นอยู่ในกรอบวัตถุประสงค์หรือไม่ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1804/2500 บริษัทให้จำเลยกู้เงิน ไป บริษัทก็ยอมฟ้องเรียกเงินคืนได้ จำเลยต่อสู้ว่า การให้กู้เงินไม่อยู่ในวัตถุประสงค์ของบริษัท โจทก์และโจทก์มิได้รับอนุญาตให้ทำการธนาคาร จึงให้กู้เงินไม่ได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า บริษัทจะ มีอำนาจให้กู้เงินหรือไม่ ไม่เกี่ยวกับการที่ผู้กู้จะต้องใช้เงินคืนเจ้าของ ส่วนเรื่องโจทก์มีอำนาจ ให้กู้หรือไม่ เป็นเรื่องทางราชการจะว่ากล่าวกับโจทก์ต่างหาก ไม่เกี่ยวกับจำเลย ตามคำพิพากษา ฎีกานี้ ศาลฎีกาเห็นว่า โจทก์ในฐานะเจ้าของทรัพย์ มีสิทธิเรียกทรัพย์คืนได้ และในฐานะเจ้า หนี้มีสิทธิบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์

ทำนองเดียวกัน ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัดรับฝากรถยนต์ของโจทก์ แล้วรพหายไป เมื่อโจทก์ฟ้อง ห้างหุ้นส่วนจำกัดต่อสู้ว่า ห้างฯ ไม่มีวัตถุประสงค์ในการรับฝาก รถ จึงไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะนอกวัตถุประสงค์ของห้างฯ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ไม่ว่าจำเลยจะมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการของจำเลยประการใด เมื่อจำเลยรับฝากรถยนต์ของโจทก์ไว้ จำเลย ก็มีหน้าที่ต้องคืนหรือใช้ราคา จะอ้างว่าผิดวัตถุประสงค์ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2004/2517, 749/2518)

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า กิจการใดที่กรรมการหรือตัวแทนของบริษัทกระทำไปในนามของบริษัท แม้กิจการนั้น จะอยู่นอกวัตถุประสงค์ของบริษัท ถ้าบริษัทเข้ารับเอากิจการนั้น ๆ แล้วบริษัทจะปฏิเสธความรับผิดชอบในภายหลัง โดยอ้างว่ากิจการนั้นอยู่นอกวัตถุประสงค์ไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากบริษัทปฏิเสธไม่ยอมรับเอากิจการซึ่งอยู่นอกวัตถุประสงค์มาแต่แรก บริษัทก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

58. หน้าที่ของกรรมการบริษัทมีประการใดบ้าง

แนวคำตอบ 1. หน้าที่โดยทั่วไป คือบริหารงานของบริษัท ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ให้ได้ผลดีสมกับที่ได้รับความไว้วางใจจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (มาตรา 1168 วรรคแรก)

2. หน้าที่โดยเฉพาะ ตามมาตรา 1168 วรรคสอง คือ กรรมการต้องรับผิดชอบร่วมกันในประการต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) การใช้เงินค่าหุ้นนั้น ได้ใช้กันจริง

(2) จัดให้มีและรักษาไว้ให้เรียบร้อย ซึ่งบรรดาสมาชิกบัญชีและเอกสารที่กฎหมายกำหนดไว้

(3) การจ่ายเงินปันผลหรือดอกเบีย ให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายกำหนดไว้

(4) บังคับการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติที่ประชุมใหญ่

3. หน้าที่ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ เช่นหน้าที่เรียกและจัดประชุมใหญ่ ตามมาตรา 1172 หน้าที่เกี่ยวกับการเสนองบดุลย์ ซึ่งต้องเสนอรายงานต่อที่ประชุมใหญ่ ตามมาตรา 1198

4. หน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนบริษัท ตามมาตรา 1167 ได้เคยกล่าวมาแล้วว่า กรรมการเป็นเสมือนตัวแทนของบริษัท (ดูข้อ 46) และมาตรา 1167 ให้นำบทบัญญัติในเรื่องตัวแทนมาใช้บังคับกับความเกี่ยวพันระหว่างกรรมการและบริษัทด้วย เพราะฉะนั้นกรรมการจึงต้องมีหน้าที่ต่อบริษัทดังเช่นตัวแทน ฟังมีต่อตัวการ เป็นต้นว่า กรรมการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทำการอย่างใดให้ผลประโยชน์ของตนขัดกับผลประโยชน์ของบริษัท กรรมการจะเข้าทำนิติกรรมในนามของบริษัทกับตนเองหาได้ไม่ (มาตรา 805) ถ้ากรรมการได้ทรัพย์สินเงินทองหรือสิทธิอะไรมาจากการปฏิบัติหน้าที่กรรมการก็ต้องส่งมอบให้แก่บริษัท จะเอาไว้ส่วนตัวไม่ได้ (มาตรา 810)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 1168 วรรค 3 บัญญัติไว้ว่า “อนึ่ง ท่านห้ามมิให้ผู้เป็นกรรมการประกอบการค้าขายใด ๆ อันมีสภาพเป็นอย่างเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับการค้า

ขายของบริษัทนั้น ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ตนหรือเพื่อประโยชน์ผู้อื่น หรือไปเข้าหุ้นส่วนไม่จำกัด ความรับผิดในห้างค้าขายอื่น ซึ่งประกอบกิจการมีสภาพเป็นอย่างเดียวกันและแข่งขันกับกิจการ ของบริษัท โดยไม่ได้รับความยินยอมของที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้น

บทบัญญัติที่กล่าวมาข้างบนนี้ ให้ใช้บังคับตลอดถึงบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนของกรรมการ ด้วย” หน้าที่ของกรรมการตามมาตรา 1168 วรรคสาม แยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

(ก) กรรมการต้องไม่ทำการค้าแข่งกับบริษัท ที่จะถือว่าเป็นการค้าแข่งกับบริษัทนั้น ก็เฉพาะ

(1) การค้าซึ่งมีสภาพอย่างเดียวกันกับของบริษัทและ

(2) เป็นการแข่งขันกับบริษัท ซึ่งจะต้องพิจารณาสภาพธุรกิจ, เวลา และสถานที่ ประกอบกันว่าจะเป็นการแข่งขันกับกิจการของบริษัทหรือไม่

ที่ว่าทำเพื่อประโยชน์ของตนนั้น นอกจากจะเป็นการค้าของตนเองแล้ว รวมถึงการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนสามัญด้วยสำหรับการทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นนั้น นอกจากจะเป็นการทำในฐานะตัวแทนแล้ว ยังรวมถึงการกระทำในฐานะผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน หรือเป็นกรรมการในบริษัทอื่นด้วย

(ข) กรรมการบริษัท ต้องไม่ไปเข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดในห้างอื่น ซึ่งทำการค้าแข่งกับบริษัท

คำว่า “หุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิด” นี้ น่าจะต้องหมายความถึง ผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ (ทั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน) และผู้เป็นหุ้นส่วน ประเภทไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย

(ค) ที่ประชุมใหญ่อาจยินยอม ให้กรรมการทำการค้าแข่งกับบริษัทได้ ดังนั้นที่ประชุมของกรรมการจะอนุญาตให้กรรมการคนหนึ่งคนใด ทำการค้าแข่งกับบริษัทจำกัดไม่ได้

(ง) ผู้แทนของกรรมการ ก็ต้องห้ามด้วย ตามมาตรา 1168 วรรค 4 ให้นำข้อห้ามทำการค้าแข่งกับบริษัท หรือเข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดในห้างที่ค้าแข่งกับบริษัท มาใช้กับตัวแทนของกรรมการด้วย คำว่า “ผู้แทน” นี้ น่าจะหมายถึง บรรดาผู้ที่กระทำการแทนกรรมการหรือทำการตามที่กรรมการมอบหมายในการบริหารงานของบริษัท ซึ่งอยู่ในฐานะที่รู้ความลับในทางการค้าของบริษัทด้วย เช่น ผู้จัดการตามมาตรา 1164 เป็นต้น แต่ไม่หมายความถึงผู้ที่กรรมการมอบหมายให้ทำการเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง เช่น นายความ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินคดีแทนบริษัท

59. เมื่อกรรมการทำความเสียหายให้แก่บริษัท ใครจะเป็นผู้ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน

แนวคำตอบ มาตรา 1169 บัญญัติว่า “ถ้ากรรมการทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท บริษัทจะฟ้องร้องเรียกเอาสินไหมทดแทนแก่กรรมการก็ได้ หรือในกรณีที่บริษัทไม่ยอมฟ้องร้อง ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดจะเอาคดีขึ้นมาก็ได้

อนึ่งการเรียกร้องเช่นนี้ เจ้าหนี้ของบริษัทจะเป็นผู้เรียกบังคับก็ได้ เท่าที่เจ้าหนี้คงมีสิทธิเรียกร้องแก่บริษัทอยู่

จากบทบัญญัติมาตรา 1169 จะเห็นว่าบุคคลที่เป็นกรรมการบริษัทอาจต้องรับผิดชอบบริษัท เพราะทำผิดข้อบังคับของบริษัท หรือทำผิดจากหนังสือบริคณห์สนธิ หรือทำผิดต่อมติของที่ประชุมใหญ่ หรือทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ทำผิดสัญญา หรือทำลายต่อบริษัท หรือละเลยต่อหน้าที่ จนเกิดความเสียหายแก่บริษัท เมื่อกรรมการผู้ใดทำความเสียหายแก่บริษัท บริษัทจะฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเอาจากกรรมการผู้นั้นได้ เว้นแต่บริษัทจะให้อนุมัติต่อการกระทำนั้น ตามมาตรา 1170 และผู้ที่จะดำเนินการฟ้องคดีให้แก่บริษัท ก็คือกรรมการบริษัทนั่นเอง บางกรณีกรรมการอาจไม่ประสงค์ฟ้องกันเอง หรือฟ้องตัวเอง กฎหมายจึงให้ผู้ถือหุ้น หรือเจ้าหนี้ของบริษัทฟ้องคดีได้ด้วย ส่วนกรรมการผู้ที่ไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิด ก็ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบ เพราะกรรมการผู้ทำผิดหน้าที่ หรือละเลยต่อหน้าที่ หากเป็นตัวแทนของกรรมการอื่นไม่ แต่ถ้ากรรมการผู้ใดได้ร่วมประชุมและลงความเห็นให้กระทำการซึ่งผิดหน้าที่ กรรมการผู้นั้นก็ต้องร่วมรับผิดชอบด้วย หรือในกรณีที่กรรมการมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน เช่นกิจการซึ่งระบุไว้ในมาตรา 1168 วรรคสอง กรรมการทุกคนก็ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

ข้อสังเกต

1. **ผู้ถือหุ้น** แม้ผู้ถือหุ้นจะเป็นผู้ฟ้องคดี ก็เป็นการฟ้องแทนหรือฟ้องเพื่อประโยชน์ของบริษัท ที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิฟ้องคดีได้ก็เพราะบริษัทไม่ยอมฟ้อง ฉะนั้นผู้ถือหุ้นจะฟ้องได้ก็ต่อเมื่อบริษัทเองมีสิทธิจะฟ้องได้แล้วแต่บริษัทไม่ฟ้อง ถ้าบริษัทเองไม่มีสิทธิจะฟ้อง เป็นต้นว่า ที่ประชุมใหญ่อนุมัติการกระทำที่จะฟ้องนั้นแล้ว ผู้ถือหุ้นก็ไม่มีสิทธิฟ้อง หรือถ้าบริษัทได้ฟ้องคดีแล้ว ผู้ถือหุ้นก็ไม่มีสิทธิฟ้อง และในคำฟ้องของผู้ถือหุ้น จึงน่าจะต้องระบุว่าผู้ถือหุ้นฟ้องคดีเพราะบริษัทไม่ยอมฟ้อง มิฉะนั้นศาลอาจจะยกฟ้อง เพราะโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 220/2484 โจทก์เป็นผู้ถือหุ้นฟ้องกรรมการบริษัท เป็นจำเลยที่ 1 กรมสรรพากร เป็นจำเลยที่ 2 ความว่า ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ลดทุน โจทก์มีสิทธิได้รับเงินค่าหุ้นคืน

แต่จำเลยที่ 1 จ่ายเงินที่โจทก์มีสิทธิจะได้รับคืนบางส่วน เป็นภาษีให้แก่จำเลยที่ 2 ไป โจทก์ จึงฟ้องให้จำเลยทั้งสองคืนเงินให้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โจทก์อ้างว่าจำเลยที่ 1 ทำให้โจทก์เสียหาย อ้างมาตรา 1169 มาฟ้องจำเลยไม่ได้ ข้อที่โจทก์อ้างว่า จำเลยทำให้บริษัทเสียหายนั้นโจทก์มิได้ ฟ้องแทนหรือฟ้องในนามของบริษัท จึงอ้างมาตรา 1169 ไม่ได้เช่นกัน เพราะมาตรา 1169 นี้ ไม่ได้ให้อำนาจโจทก์ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นของโจทก์

2. เจ้าหนี้ของบริษัท การที่เจ้าหนี้ของบริษัทฟ้องคดีก็ต้องถือว่า เป็นการฟ้อง เพราะ บริษัทไม่ยอมฟ้องเช่นกัน แต่มิใช่เป็นการฟ้องแทนบริษัท หรือเพื่อประโยชน์ของบริษัท ดังผู้ ถือหุ้นฟ้อง แต่เจ้าหนี้ฟ้องคดีโดยอาศัยอำนาจของตนเองในฐานะเป็นเจ้าหนี้ เพื่อให้ได้รับชำระ หนี้ ด้วยเหตุนี้เจ้าหนี้ จึงฟ้องเรียกบังคับหนี้ได้เฉพาะส่วนที่บริษัทยังเป็นหนี้อยู่เท่านั้น จะฟ้อง เรียกค่าเสียหายจากกรรมการเต็มที่ อย่างกรณีของผู้ถือหุ้นไม่ได้

60. การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น มีกี่ชนิด

แนวคำตอบ เมื่อหุ้นชนิดซึ่งจะต้องลงเงินนั้น มีผู้เข้าชื่อชื่อหมดแล้ว ผู้เริ่มก่อการก็จะนัด บรรดาผู้เข้าชื่อชื่อหุ้นมาประชุมกัน เป็นการประชุมใหญ่โดยไม่ชักช้า ประชุมใหญ่อันนี้เรียกว่า ประชุมตั้งบริษัท (มาตรา 1107 วรรคแรก)

จะเห็นได้ว่าการประชุมตั้งบริษัท เป็นการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเช่นกัน แต่เป็นการ ประชุมใหญ่ครั้งแรก ก่อนจดทะเบียนตั้งบริษัท ส่วนการประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นหลังจากบริษัท ได้จดทะเบียนตั้งขึ้นแล้ว ถ้าเป็นการประชุมตามปกติตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็เป็น การประชุมสามัญ การประชุมคราวอื่นนอกจากนี้ ซึ่งเรียกประชุมกันเป็นพิเศษ เรียกว่า การ ประชุมวิสามัญ

จึงสรุปได้ว่า การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น มี 3 ชนิด คือ

- (1) การประชุมตั้งบริษัท
- (2) การประชุมสามัญ
- (3) การประชุมวิสามัญ

61. การประชุมใหญ่สามัญ จะมีขึ้นครั้งแรกเมื่อใด

แนวคำตอบ การประชุมใหญ่สามัญครั้งแรก จะต้องมีการขึ้นภายใน 6 เดือนนับแต่วันจดทะเบียน ตั้งบริษัท ดังมาตรา 1171 บัญญัติว่า “ให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไป เป็นประชุมใหญ่ภายใน หกเดือน นับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัทและต่อนั้นไป ก็ให้มีการประชุมเช่นนี้ครั้งหนึ่งเป็น อย่างน้อยทุกระยะเวลาสิบสองเดือน”

62. กรรมการจะเรียกประชุมวิสามัญ ในกรณีใดบ้าง

แนวคำตอบ 1. กรรมการเห็นสมควรเอง มาตรา 1172 วรรคแรก บัญญัติว่า “กรรมการจะเรียกประชุมวิสามัญเมื่อใดก็ได้ สุดแต่จะเห็นสมควร” การเรียกประชุมใหญ่ในกรณีนี้อยู่ในดุลพินิจของกรรมการ เมื่อคณะกรรมการเห็นว่ามีเรื่องรีบด่วนสำคัญ หรือการขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่แม้กิจการนั้น จะอยู่ในอำนาจของกรรมการที่จะทำได้เองก็ตาม แต่กรรมการเห็นว่าเป็นเรื่องที่อาจกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ของบริษัท หรือผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ หรือมีการเสี่ยงภัยมาก หากให้ที่ประชุมใหญ่ให้ความเห็นชอบแล้ว กรรมการก็จะบริหารงานนั้นด้วยความมั่นใจยิ่งขึ้น ทั้งหากเกิดผิดพลาดเสียหายขึ้น ที่ประชุมใหญ่ก็จะโทษกรรมการมิได้

2. เมื่อบริษัทขาดทุนถึงกึ่งจำนวนต้นทุน มาตรา 1172 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าบริษัทขาดทุนลงถึงกึ่งจำนวนต้นทุน กรรมการต้องเรียกประชุมวิสามัญทันที เพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบการที่ขาดทุนนั้น” ตามข้อนี้กฎหมายบังคับให้ต้องเรียกประชุมวิสามัญทันที กรรมการจะใช้ดุลพินิจไม่ได้

ถ้ากรรมการเพิกเฉยไม่เรียกประชุม จะมีความผิดตาม พ.ร.บ. กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ มาตรา 27 ซึ่งมีโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

3. เมื่อผู้ถือหุ้นมีจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าร้องขอให้เรียกประชุม

มาตรา 1173 การประชุมวิสามัญ จะต้องนัดเรียกให้มีขึ้นในเมื่อผู้ถือหุ้นมีจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าแห่งจำนวนหุ้นของบริษัท ได้เข้าชื่อกันทำหนังสือขอให้เรียกประชุมเช่นนั้น ในหนังสือร้องขอนั้น ต้องระบุว่าจะประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อการใด

มาตรา 1174 เมื่อผู้ถือหุ้นยื่นคำร้องให้เรียกประชุมวิสามัญดังได้กล่าวมาในมาตราก่อนนี้แล้ว ให้กรรมการเรียกประชุมโดยพลัน

ถ้าคณะกรรมการมิได้เรียกประชุมภายในสามสิบวัน นับแต่วันยื่นคำร้องไซ้ ผู้ถือหุ้นทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้ร้อง หรือผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ รวมกันได้จำนวนดังบังคับไว้ นั้น จะเรียกประชุมเองก็ได้”

ตามข้อ 3 นี้ กฎหมายบังคับว่า กรรมการต้องเรียกประชุมโดยพลัน กรรมการจะใช้ดุลพินิจไม่ได้

4. เมื่อผู้สอบบัญชีว่างลง

มาตรา 1211 บัญญัติว่า “ถ้ามีตำแหน่งว่างลงในจำนวนผู้สอบบัญชี ให้กรรมการเรียกประชุมมติสามัญ เพื่อให้เลือกตั้งขึ้นใหม่ให้ครบจำนวน”

63. วิธีเรียกประชุมใหญ่ จะต้องปฏิบัติอย่างไร

แนวคำตอบ มาตรา 1175 บัญญัติว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ทุกคราวนั้น ให้ลงพิมพ์โฆษณาอย่างน้อยสองคราวในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ฉบับหนึ่ง ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หรือส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน บรรดาที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน”

ตามบทบัญญัตินี้ เห็นได้ชัดว่าวิธีเรียกประชุมใหญ่ (ทั้งสามัญและวิสามัญ) กรรมการบริษัทมีทางเลือกปฏิบัติเพื่อให้ผู้ถือหุ้นทราบคำบอกกล่าวเรียกประชุมได้ โดยวิธีหนึ่งใน 2 วิธี คือ

1. ตีพิมพ์คำบอกกล่าวนัดประชุมอย่างน้อย 2 ครั้ง ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ฉบับหนึ่ง ก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน

2. โดยส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัท ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน

การส่งคำบอกกล่าวแก่ผู้ถือหุ้นนี้ ถ้าได้ส่งถึงตัวผู้ถือหุ้นเองก็ย่อมใช้ได้ (มาตรา 1244) และการส่งทางไปรษณีย์นั้น เมื่อได้ส่งไปยังที่อยู่ของผู้ถือหุ้นตามที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว ก็ต้องถือว่าได้ส่งในเวลาตามที่ตามปกติของการส่งทางไปรษณีย์จะไปถึง (มาตรา 1245)

ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า มาตรา 1175 เพียงแต่บังคับให้ส่งคำบอกกล่าวนัดประชุม ก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่า 7 วันเท่านั้น ไม่มีกฎหมายใดบังคับว่า ต้องให้คำบอกกล่าวถึงผู้ถือหุ้น ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 384/2506) และการส่งทางไปรษณีย์นั้น กฎหมายมิได้กำหนดว่า จะต้องลงทะเบียน

64. ใครบ้างมีสิทธิเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่

แนวคำตอบ มาตรา 1176 บัญญัติว่า “ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชนิดใดคราวใด”

มาตรานี้กล่าวถึงสิทธิที่จะเข้าประชุมเท่านั้น ส่วนเมื่อเข้าแล้วจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะผู้มีสิทธิเข้าประชุม อาจถูกจำกัดสิทธิในการลงคะแนนตามมาตรา 1184, 1185 เนื่องจากไม่ชำระค่าหุ้น หรือมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ หรืออาจมีข้อบังคับว่าผู้ถือหุ้นต้องมีหุ้นจำนวนที่กำหนดจึงจะมีสิทธิลงคะแนนได้ (มาตรา 1183)

ฉะนั้นผู้ถือหุ้นแม้ไม่มีสิทธิหรือถูกจำกัดสิทธิในการลงคะแนนก็อาจเข้าประชุมและออกความเห็นได้ แต่ถ้าหลายคนถือหุ้น ๆ เดียวร่วมกันตามมาตรา 1118 วรรคสอง ต้องมอบให้คนใดคนหนึ่งเท่านั้น เป็นผู้เข้าประชุม

65. องค์ประชุมในที่ประชุมใหญ่ จะต้องมีจำนวนเท่าใด จึงจะชอบด้วยกฎหมาย

แนวคำตอบ มาตรา 1178 กำหนดว่า ต้องมีผู้ถือหุ้นรวมกันได้ถึงหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัท จึงจะเป็นองค์ประชุม

ตามมาตรา 1178 นี้ จะเห็นว่า องค์ประชุมนั้น เขาถือจำนวนหุ้นเป็นใหญ่ มิได้ถือจำนวนผู้ถือหุ้น เช่น บริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง มีทุน 400,000 บาท ผู้ถือหุ้นที่มาเข้าประชุมจะต้องมีจำนวนหุ้นรวมกันนับได้ถึง 100,000 บาท จึงจะเป็นการครบองค์ประชุมใหญ่ และปรึกษากิจการของบริษัทได้

ตามมาตรา 1178 นี้ ถ้าบุคคลอื่นที่มีชื่อผู้ถือหุ้นได้เข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนด้วย แม้องค์ประชุม ผู้ถือหุ้นจะครบ มตินั้นก็ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ถือหุ้น ขอให้ศาลเพิกถอนได้ตั้งคำพิพากษาฎีกาที่ 89/2512 วินิจฉัยว่า การประชุมของบริษัทซึ่งมีบุคคลซึ่ง ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมแสดงความเห็นและออกเสียงลงคะแนนด้วย แม้ผู้ถือหุ้น ที่เข้าประชุมด้วยมีหุ้นรวมกันเกินกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด และลงคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ก็ตาม มตินั้นก็เป็นมติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลเพิกถอนเสียได้

66. เมื่อล่วงเวลาคู่ประชุม 1 ชั่วโมงแล้ว ยังมีผู้ถือหุ้นมาประชุมไม่ครบองค์ประชุม กรรมการจะต้องปฏิบัติอย่างไร

แนวคำตอบ กรรมการจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 1179 ดังนี้

1. เลิกประชุม ในเมื่อการประชุมนั้นเรียกโดยผู้ถือหุ้นร้องขอ
2. นัดประชุมใหม่ ถ้าการประชุมนั้นเรียกโดยกรรมการเอง การนัดประชุมใหม่นี้ ต้องเรียกนัดใหม่ภายใน 14 วัน และการประชุมครั้งหลังนี้ ไม่จำเป็นต้องครบองค์ประชุม

67. ผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่นั้น จะต้องประกอบด้วย คุณลักษณะประการใดบ้าง

แนวคำตอบ

1. จะต้องมีหุ้นครบจำนวนที่ข้อบังคับกำหนดไว้ (ตามมาตรา 1183) เช่น บัญชีว่า ผู้ถือหุ้นซึ่งมีสิทธิลงคะแนนได้ จะต้องมีหุ้นเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 10 หุ้น ดังนั้นผู้ถือหุ้นที่มีหุ้นไม่ครบจำนวนดังกล่าว ก็ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน แต่ก็อาจนำหุ้นของตนไปร่วมกับหุ้นของผู้ถือหุ้นคนอื่นให้ครบจำนวนดังกล่าว แล้วตั้งให้คนหนึ่งในพวกตนให้เป็นผู้รับมอบฉันทะออกเสียงลงมติแทนได้

2. ต้องได้ชำระเงินค่าหุ้นตามที่บริษัทได้เรียกเก็บเสร็จสิ้นแล้ว (มาตรา 1184) การที่ผู้ถือหุ้นต้องชำระค่าหุ้นซึ่งบริษัทเรียกเก็บเสร็จสิ้นแล้วนั้น มิได้หมายความว่า ผู้ถือหุ้นจะต้องชำระเงินค่าหุ้นครบถ้วนตามมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ แต่หมายถึงว่า เมื่อบริษัทเรียกให้ชำระเงินค่าหุ้นครั้งใด ผู้ถือหุ้นก็ได้ชำระให้ทุกครั้งเท่านั้น ซึ่งบริษัทอาจจะยังไม่เรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นทั้งหมดเต็มมูลค่าก็ได้ ผู้ถือหุ้นก็มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนได้แล้ว

3. ต้องไม่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในข้อซึ่งที่ประชุมจะลงมติ (มาตรา 1185)

4. ต้องเป็นผู้ถือหุ้นชนิดระบุชื่อ ถ้าเป็นผู้ถือหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ก็จะต้องนำไปหุ้นที่ตนถือมาวางไว้แก่บริษัท แต่ก่อนเวลาประชุม (มาตรา 1186)

เหตุผลที่กฎหมายต้องบัญญัติให้ผู้ถือหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือต้องนำไปหุ้นมาวางไว้แก่บริษัทก่อน จึงจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ก็เพราะไปหุ้นชนิดนี้โอนกันง่าย เพียงแต่ส่งมอบแก่กันก็ถือว่าเป็นการโอนแล้ว ฉะนั้นบริษัทจึงไม่อาจทราบได้ว่า เมื่อถึงคราวประชุมใหญ่ ใครจะเป็นผู้ทรงไปหุ้นนั้น ซึ่งต่างกับไปหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือหุ้น ซึ่งมีชื่อผู้ทรงไปหุ้นชนิดนี้อยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทอยู่แล้ว บริษัทจึงทราบได้ดีว่า ผู้ทรงไปหุ้นนั้นเป็นใคร ฉะนั้นเมื่อเวลาประชุมใหญ่ ผู้ทรงไปหุ้นจึงไม่จำเป็นต้องนำไปหุ้นชนิดนี้มาด้วย

68. การลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่มีกี่วิธี และมีวิธีนับอย่างไร

แนวคำตอบ การลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ มี 2 วิธี คือ

1. วิธีชুমือ

2. วิธีลงคะแนนลับ

วิธีชুমือนั้นให้นับผู้ถือหุ้นแต่ละคนที่มาประชุม หรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุมแทน มีเสียงคนละหนึ่งเสียงเท่ากัน โดยไม่คำนึงถึงจำนวนหุ้น สำหรับผู้รับมอบฉันทะนั้นถ้าเข้าประชุมแทนผู้ถือหุ้นก็คน ก็มีเสียงเท่าหนึ่งเสียง โดยนับจำนวนผู้มอบฉันทะ มิใช่จำนวนผู้รับฉันทะ

ส่วนการลงคะแนนลับ ให้นับคะแนนตามจำนวนหุ้น ผู้ถือหุ้น 1 หุ้น มีสิทธิลงคะแนนได้ 1 เสียง และในการลงมติในปัญหาใด ๆ ในที่ประชุมใหญ่นั้น โดยปกติคือเอาคะแนนเสียงข้างมากเป็นมติของที่ประชุมหรือที่เรียกว่า มติสามัญ ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ประธานของที่ประชุมจะเป็นผู้ชี้ขาด

69. มติสามัญ และมติพิเศษ คืออะไร และมีกิจการใดบ้างที่กฎหมายบังคับให้ใช้มติพิเศษ

แนวคำตอบ มติสามัญ คือการลงมติในที่ประชุมใหญ่ สำหรับกิจการธรรมดาซึ่งกฎหมายมิได้บังคับให้ตกลงกันเป็นมติพิเศษ

การลงมติสามัญ ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน จะเป็นการชুমือกี้ดี หรือในการลงคะแนนลับก็ดี มาตรา 1193 บัญญัติให้ ผู้เป็นประธานในที่ประชุมเป็นผู้ชี้ขาด

มีข้อที่น่าสังเกตว่า ในการประชุมใหญ่ของบริษัทนั้น ถ้ากฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้ต้องลงมติพิเศษแล้ว การประชุมนั้นถ้ามีการออกเสียงลงคะแนน จะต้องเป็นการลงมตินิติพิเศษ เช่น การตั้งหรือถอดถอนกรรมการ การจ่ายเงินปันผล เป็นต้น

มติพิเศษ คือการลงมติในที่ประชุมใหญ่ สำหรับกิจการบางชนิดที่กฎหมายบัญญัติบังคับว่า จะกระทำได้อีกเมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติพิเศษ

การลงมติพิเศษนั้น มีวิธีการเพิ่มเติมไปจากการประชุมใหญ่ทั่ว ๆ ไป ซึ่ง มาตรา 1194 กำหนดว่าต้องมีการประชุม 2 ครั้ง ต้องมีวิธีการบอกกล่าวนัดประชุม และคะแนนเสียงข้างมากในการประชุมแต่ละครั้งต้องได้จำนวนตามที่กำหนดไว้ด้วย คือ

การประชุมครั้งแรก

(1) ในคำบอกกล่าวนัดประชุม ต้องแจ้งข้อความที่จะเสนอให้ลงมติไปด้วย

(2) ที่ประชุมใหญ่ต้องเห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ โดยมีคะแนนเสียงสามในสี่ของจำนวนเสียงที่มาประชุม และได้ใช้สิทธิออกเสียงในการประชุมนั้น เช่น มีผู้ถือหุ้นมาประชุมและออกเสียงทั้งหมด 100 การลงมติครั้งนี้จะต้องได้คะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 75 เสียง จึงจะเป็นมติ มิฉะนั้นเป็นอันเลิกกัน ไม่ต้องเรียกประชุมครั้งที่สองต่อไป สมมติว่า ได้คะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 75 เสียง ก็ต้องเรียกประชุมครั้งที่สองต่อไป

การประชุมครั้งที่สอง

1. การประชุมครั้งหลังต้องนัดเรียก และได้ประชุมกันภายในเวลาไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน และไม่มากกว่าหกสัปดาห์ภายหลังการประชุมครั้งแรก สมมติว่า การประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม การประชุมครั้งหลังจะประชุมอย่างเร็วที่สุดก็วันที่ 15 กันยายน จะประชุมก่อนนั้นไม่ได้และจะประชุมช้ากว่าวันที่ 12 ตุลาคม ก็ไม่ได้

ดังแผนผังดังนี้

นัดประชุม ครั้งแรก 31 ส.ค.	สัปดาห์ 1 ×	สัปดาห์ 2 ×	สัปดาห์ 3 ✓	สัปดาห์ 4 ✓	สัปดาห์ 5 ✓	สัปดาห์ 6 ✓	สัปดาห์ 7 ×
----------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

ในสองสัปดาห์แรก (14 วัน) จะมีการประชุมกันไม่ได้ จะประชุมกันได้ก็ในระหว่างสัปดาห์ที่ 3 ถึงสัปดาห์ที่ 6 ถ้าเกินจากสัปดาห์ที่ 6 แล้ว ก็จะไม่ประชุมกันไม่ได้ ส่วนการบอกกล่าวเรียกประชุม ก็ย่อมเป็นไปตามวิธีการบอกกล่าวนัดประชุมตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 1175

2. คำบอกกล่าวนัดประชุมครั้งหลัง ต้องบอกไปด้วยว่ามติที่ลงไปในการประชุมครั้งแรก ซึ่งจะต้องมีการลงมติก้อนอีก ในการประชุมครั้งหลังนี้ มีข้อความทั้งหมดว่าอย่างไร กล่าวคือต้องแจ้งไปให้ครบถ้วนทุกถ้อยคำ จะตัดทอนหรือกล่าวอย่างย่อไม่ได้

3. ในการประชุมครั้งหลัง มีมติยืนยันตามมติเดิม ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนเสียงทั้งหมดที่มาประชุมและออกเสียงเช่นในการประชุมครั้งหลัง มีผู้มาประชุมและออกเสียงทั้งหมด 90 การลงมติในที่ประชุมครั้งหลัง จะต้องได้คะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 60 จึงจะเป็นมติพิเศษได้

วิธีการลงมติพิเศษ อาจใช้วิธีชูมือ (หนึ่งคนมีหนึ่งเสียง) หรืออาจลงคะแนนลับก็ได้ (หนึ่งเสียงต่อหนึ่งหุ้น) ส่วนกิจการที่กฎหมายบังคับว่า จะต้องใช้มติพิเศษ มีดังต่อไปนี้

1. การจะตั้งข้อบังคับขึ้นใหม่ หรือเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ หรือข้อความในหนังสือบริคณห์สนธิ (มาตรา 1145)
2. การเพิ่มทุนของบริษัทโดยการออกหุ้นใหม่ (มาตรา 1220)
3. การออกหุ้นใหม่ ให้เสมือนหนึ่งว่า ได้ใช้เงินเต็มค่าแล้วหรือได้ใช้แต่บางส่วน นอกจากให้ใช้เป็นตัวเงิน (มาตรา 1221)
4. การลดทุนของบริษัท ด้วยการลดมูลค่าของหุ้นให้ต่ำลงหรือลดจำนวนหุ้นให้น้อยลง (มาตรา 1224)
5. การเลิกบริษัท (มาตรา 1236)
6. การควบบริษัทเข้าด้วยกัน (มาตรา 1238)

70. การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ถ้ามีการนัดประชุมหรือลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ใครจะมีสิทธิร้องขอเพิกถอนได้ และจะต้องดำเนินการอย่างไร

แนวคำตอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 บัญญัติว่า “การประชุมใหญ่นั้น ถ้าได้นัดเรียก หรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ อันผิดระเบียบนั้นเสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่ง นับแต่วันที่ลงมตินั้น”

จากบทบัญญัติของมาตรา 1195 ให้อำนาจกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดคนหนึ่ง เป็นผู้ร้องขอต่อศาล ให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ที่ได้นัดเรียกหรือที่ได้ประชุมโดยฝ่าฝืนต่อบท

บัญญัติของกฎหมาย เช่น การนัดเรียกประชุมมิได้ปฏิบัติตามทบัญญัติมาตรา 1175 หรือบุคคลที่มีชื่อผู้ถือหุ้นได้เข้าประชุมแสดงความคิดเห็นและออกเสียงลงคะแนนด้วย มตินั้นก็เป็นมติที่ไม่ชอบ หรือผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษได้ร่วมลงคะแนนด้วย มตินั้นก็เป็นมติที่ไม่ชอบ

71. บัญชีงบดุลคืออะไร ใครมีหน้าที่ทำบัญชีงบดุล

แนวคำตอบ บัญชีงบดุล คือบัญชีรายการย่อแสดงจำนวนสินทรัพย์และหนี้สิน พร้อมทั้งบัญชีกำไรหรือขาดทุนของบริษัท บัญชีงบดุลนี้ กรรมการบริษัทเป็นผู้จัดทำ และต้องทำอย่างน้อยครั้งหนึ่งทุกรอบ 12 เดือน คือเมื่อเวลาสุตรอบสิบสองเดือนอันจัดว่าเป็นรอบปีในทางบัญชีเงินของบริษัท เมื่อทำเสร็จแล้วจะต้องให้ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ตรวจสอบ แล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ ผู้ถือหุ้นภายในสี่เดือน นับแต่วันที่ตั้งงบดุลนั้น (มาตรา 1196, มาตรา 1197)

72. บริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง ทำการค้าขายในปีแรกขาดทุน 1 แสนบาท ในปีที่สองมีกำไร 5 แสนบาท ในปีต่อมามีกำไรอีก 2 แสนบาท แต่ที่ประชุมใหญ่ก็ยังมิได้อนุญาตให้จ่ายเงินปันผล ดังนั้นผู้ถือหุ้นจะฟ้องร้องให้จ่ายเงินปันผลได้หรือไม่

แนวคำตอบ มาตรา 1201 วรรคแรก บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ประกาศอนุญาตเงินปันผล นอกจากโดยมติของที่ประชุมใหญ่”

จากบทบัญญัติมาตรา 1201 วรรคแรก จะเห็นว่า การประกาศให้เงินปันผลนั้น เป็นอำนาจของที่ประชุมใหญ่โดยเฉพาะ ผู้ถือหุ้นจะฟ้องร้องขอให้จ่ายเงินปันผลไม่ได้ และแม้บริษัทจะได้กำไรแต่ถ้าที่ประชุมใหญ่ ไม่เห็นสมควรให้มีการจ่ายเงินปันผลประจำปีนั้น ก็อาจไม่อนุญาตให้จ่ายเงินปันผลได้ ทั้งนี้เพื่อบริษัทจะเอากำไรไปลงทุนต่อ หรือบริษัทเห็นว่ายังมีกำไรเพียงเล็กน้อยควรสะสมไว้จ่ายในปีต่อไป ก็เป็นอำนาจของบริษัท ผู้ถือหุ้นไม่มีสิทธิฟ้องร้องขอให้จ่ายเงินปันผลได้

73. บริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง ค้าขายในปีแรกขาดทุน 2 หมื่นบาท ในปีที่สองขาดทุน 1 หมื่นบาท ในปีต่อมาได้กำไร 4 หมื่นบาท กรรมการคิดจะจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ ดังนั้นจะต้องดำเนินการอย่างไร

แนวคำตอบ ตามปัญหาเป็นเรื่องการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจำกัด ซึ่งมีทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันควรพิจารณาดังนี้

มาตรา 1200 “การแจกเงินปันผลนั้น ต้องคิดตามส่วนจำนวนซึ่งผู้ถือหุ้นได้ส่งเงินแล้วในหุ้นหนึ่ง ๆ เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นในเรื่องหุ้นบุริมสิทธิ”

มาตรา 1201 “ห้ามมิให้ประกาศอนุญาตเงินปันผล นอกจากโดยมติของที่ประชุมใหญ่

กรรมการอาจจ่ายเงินปันผลระหว่างกาล ให้ผู้ถือหุ้นได้เป็นครั้งคราว ในเมื่อปรากฏแก่กรรมการว่า บริษัทมีกำไรสมควรพอที่จะทำเช่นนั้น

ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจากเงินประเภทอื่น นอกจากเงินกำไร ถ้าหากบริษัทขาดทุน ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจนกว่าจะได้แก้ไขให้ขาดทุนเช่นนั้น”

มาตรา 1202 “ทุกคราวที่จ่ายเงินปันผล บริษัทต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรอง อย่างน้อย 1 ใน 20 ส่วน ของจำนวนผลกำไร ซึ่งบริษัททำมาหาได้จากกิจการของบริษัท จนกว่าทุนสำรอง นั้นจะมีจำนวนถึง 1 ใน 10 ของจำนวนทุนบริษัท หรือมากกว่านั้น แล้วแต่จะได้ตกลงกำหนด ไว้ในข้อบังคับของบริษัท ฯลฯ”

จากบทบัญญัติต่าง ๆ เหล่านี้ พอสรุปเป็นหลักเกณฑ์ได้ดังนี้เงินปันผลนั้น

1. ต้องจ่ายจากเงินกำไร
2. ถ้าบริษัทขาดทุนอยู่ตราบใด ยังจ่ายเงินปันผลไม่ได้ จนกว่าจะชดใช้ให้ขาดทุน เสียก่อน
3. ทุกคราวที่แจกเงินปันผล ต้องจัดไว้เป็นทุนสำรอง 1 ใน 20 ส่วนของกำไร จนกว่า ทุนสำรองจะมีถึง 1 ใน 10 ส่วนของทุนบริษัท
4. ต้องได้รับอนุญาตจากที่ประชุมใหญ่ เว้นแต่เงินปันผลระหว่างกาล
5. จ่ายตามส่วนที่ผู้ถือหุ้นได้ชำระแล้ว คือผู้ถือหุ้นคนใดใช้เงินค่าหุ้นน้อย ก็ย่อมได้ เงินปันผลน้อย ถ้าใช้เงินค่าหุ้นมาก ก็ย่อมได้รับเงินปันผลมาก เว้นแต่หุ้นบุริมสิทธิ ที่มีข้อกำหนด เป็นอย่างอื่น

วินิจฉัยตามปัญหา

ปีแรก บริษัทจะจ่ายเงินปันผลไม่ได้เลย ไม่ว่าจะปันหุ้นบุริมสิทธิหรือหุ้นสามัญ เพราะ บริษัทขาดทุน จึงไม่มีกำไรจ่าย

ปีที่สอง ก็เหมือนกับปีแรก

ในสองปีที่ดำเนินกิจการมาบริษัทขาดทุน 30,000 บาท ปีที่สามได้กำไร 40,000 บาท ต้องนำ กำไรนี้ชดใช้ส่วนที่ขาดทุนในสองปีแรก 30,000 บาท จึงเหลือกำไรที่จะจ่ายเงินปันผลเพียง 10,000 บาท ซึ่งเงินกำไร 10,000 บาท นี้จะต้องจัดสรรไว้เป็นทุนสำรอง 1 ใน 20 ของกำไรคือ 500 บาท ที่เหลือ 9,500 บาท แบ่งให้ผู้ถือหุ้นสามัญตามส่วนจำนวนที่ส่งเงินใช้ค่าหุ้นแล้ว ในหุ้นหนึ่ง และหุ้นบุริมสิทธิ แล้วแต่ข้อบังคับของบริษัทที่จดทะเบียนไว้ ถ้าข้อบังคับกำหนดว่า ถ้ามีกำไรดี กำไรจ่ายเป็นเงินปันผล แก่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิก่อนเหลือเท่าใดจึงเอามาแบ่งให้ผู้ถือหุ้นสามัญ และผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิคนละเท่า ๆ กัน (คือผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิได้เงินปันผล 2 รอบ ก็เป็นไปตามนั้น)

(คำถามที่น่าสนใจเกี่ยวกับบริษัทจำกัด)

74. บริษัทจำกัดแห่งหนึ่งได้จ่ายเงินปันผลร้อยละ 10 ให้แก่ผู้ถือหุ้นบริมสิทธิ ต่อมาบริษัทเห็นว่าจ่ายเงินปันผลมากเกินไป ต้องการจ่ายเพียงร้อยละ 5 ส่วนหุ้นสามัญราคาตกต่ำ บริษัทต้องการซื้อไว้เพื่อทำให้ราคาในตลาดสูงขึ้น แล้วจะได้จัดการขายต่อไป ทั้งนี้ กรรมการจะต้องจัดการอย่างไร

แนวคำตอบ การที่บริษัทจะลดเงินปันผลในหุ้นบริมสิทธิ จากร้อยละ 10 ลงมาเหลือร้อยละ 5 นั้น บริษัททำไม่ได้ เพราะขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 1142 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าบริษัทได้ออกหุ้นบริมสิทธิไปแล้ว ได้กำหนดไว้ว่าบริมสิทธิจะมีแก่หุ้นนั้น ๆ เป็นอย่างไร ท่านห้ามมิให้แก้ไขอีกเลย” ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า หุ้นบริมสิทธิที่มีอยู่ในบริษัทนั้น การออกให้ออกด้วยวิธีการอันยากเย็น และจะออกให้ก็ต่อเมื่อได้มีข้อตกลงระบุดังแจ้งอยู่ตั้งแต่ก่อนจดทะเบียนบริษัทกับทั้งเมื่อประชุมตั้งบริษัทจะต้องวางกำหนดกฎเกณฑ์ของหุ้นบริมสิทธิและสภาพของหุ้นชนิดนั้นว่า มีสถานใดเพียงใด เมื่อได้รับมติของที่ประชุมตั้งบริษัทแล้ว จึงเป็นการสิ้นสุดกัน ดังนั้น ถ้าหากในสมุททะเลเบียนผู้ถือหุ้น ปรากฏเป็นหุ้นบริมสิทธิ อันมีสภาพและสถานใดแล้ว ก็ต้องถือเป็นไปตามนั้น ห้ามมิให้แก้ไขในทะเลเบียนต่อไปอีก

ส่วนในกรณีที่บริษัทต้องการถือหุ้นสามัญไว้เพื่อทำให้ราคาสูงขึ้นแล้วจะจัดการขายต่อไปนั้น บริษัททำไม่ได้ เพราะขัดต่อบทบัญญัติ มาตรา 1143 ซึ่งมีความว่า “ห้ามมิให้บริษัทจำกัดเป็นเจ้าของหุ้นของตนเอง หรือรับจำนำหุ้นของตนเอง” ทั้งนี้ก็เพราะ ถ้ายอมให้บริษัทเป็นเจ้าของหุ้นของตนเอง ก็มีผลเสมือนหนึ่งว่า ทุนของบริษัทนั้นได้ลดน้อยลงไปในตัว โดยเอาเงินของบริษัทมาซื้อหุ้นของบริษัท จึงทำให้หลักประกันต่อบุคคลภายนอกน้อยลงไป

75. การจ่ายเงินปันผลระหว่างกาล บริษัทจะต้องหักเงินปันผลเข้ากองทุนสำรองของบริษัทหรือไม่

แนวคำตอบ มาตรา 1202 บัญญัติว่า “ทุกคราวที่แจกเงินปันผล บริษัทต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองอย่างน้อยหนึ่งในยี่สิบส่วนของผลกำไร ซึ่งบริษัททำมาหาได้จากกิจการของบริษัท จนกว่าทุนสำรองจะมีจำนวนถึงหนึ่งในสิบของจำนวนทุนของบริษัท หรือมากกว่านั้น แล้วแต่จะได้ตกลงกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท”

จากบทบัญญัติของมาตรา 1202 จะเห็นได้ว่า ทุกคราวที่มีการแจกเงินปันผล บริษัทต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองทุกครั้ง และต้องอย่างน้อยหนึ่งในยี่สิบส่วนของผลกำไรที่บริษัททำ

มาหาได้ เหตุที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ ก็เพราะต้องการให้บริษัทเก็บกำไรสำรองไว้บ้างเพื่อ
กิจการของบริษัทจะได้มั่นคงและเพื่อเป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ของบริษัท ดังนั้น เมื่อมีการ
แจกเงินปันผลไม่ว่าจะเป็นการแจกเงินปันผลโดยที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นอนุญาตให้จ่าย หรือการ
จ่ายเงินปันผลระหว่างกาล ซึ่งกฎหมายอนุญาตให้กรรมการจ่ายได้ ถ้าบริษัทมีกำไรพอสมควรที่
จะทำการจ่ายได้ ก็ต้องหักกำไรเข้าทุนสำรองทุกครั้ง จนกว่าทุนสำรองนั้นจะมีจำนวนถึงหนึ่งใน
สิบของจำนวนทุนของบริษัทหรือมากกว่านั้น แล้วแต่จะได้ตกลงกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท

ข้อสังเกต เงินปันผลกับเงินกำไรนั้นไม่เหมือนกัน เงินปันผลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของผลกำไร
ที่บริษัททำมาหาได้ ผลประโยชน์ที่ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดจะได้รับเรียกว่า “เงินปันผล” แต่ใน
ห้างหุ้นส่วนใช้คำว่า “กำไร”

76. การเพิ่มทุนโดยการออกหุ้นใหม่ มีวิธีปฏิบัติอย่างไร

แนวคำตอบ การเพิ่มทุนโดยการออกหุ้นใหม่นั้น มีหลักกฎหมายที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

มาตรา 1220 บัญญัติว่า “บริษัทอาจเพิ่มทุนของบริษัทขึ้นได้ด้วยออกหุ้นใหม่ โดย
มติพิเศษของที่ประชุมผู้ถือหุ้น”

มาตรา 1222 บัญญัติว่า “บรรดาหุ้นที่ออกใหม่นั้น ต้องเสนอให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหลาย
ตามส่วนจำนวนหุ้นซึ่งเขาถืออยู่

คำเสนอเช่นนี้ ต้องทำเป็นหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นทุก ๆ คน ระบุนับจำนวนหุ้น
ให้ทราบว่ามีหุ้นที่ขอรับซื้อได้กี่หุ้น และให้กำหนดวันว่า ถ้าพ้นวันนั้นไปมิได้มีคำสนองมาแล้ว
จะถือว่าเป็นอันไม่รับซื้อ

เมื่อวันที่กำหนดล่วงไปแล้วก็ดี หรือผู้ถือหุ้นได้บอกมาว่าไม่รับซื้อหุ้นนั้นก็ดี กรรมการ
จะเอาหุ้นเช่นนั้นขายให้แก่ผู้ถือหุ้นคนอื่นหรือจะรับซื้อไว้เองก็ได้”

จากบทบัญญัติของมาตรา 1220 และมาตรา 1222 จะเห็นว่า เมื่อบริษัทมีเงินทุน
หมุนเวียนไม่พอ หรือบริษัทต้องการขยายกิจการ บริษัทก็อาจหาทุนเพิ่มได้ด้วยการออกหุ้นใหม่
โดยขอมติพิเศษจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น เช่น เดิมบริษัทจดทะเบียนทุนเรือนหุ้นไว้ 1 ล้านบาท
แบ่งออกเป็น 10,000 หุ้น มีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท ต่อมาบริษัทต้องการเพิ่มทุนจดทะเบียน
เป็น 2 ล้านบาท บริษัทก็ออกหุ้นใหม่อีก 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท แล้วเสนอขายหุ้น
ที่ออกใหม่ทั้งหมดนี้ แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายในบริษัทตามส่วนจำนวนที่เขาถืออยู่ โดยหนังสือ
เสนอขายนี้จะต้องระบุว่า ผู้ถือหุ้นที่ขอรับซื้อได้กี่หุ้น และถ้าเขาไม่ตอบมากภายในกำหนดหรือไม่

รับซื้อหุ้นที่ออกใหม่ กรรมการก็จะเสนอขายให้ผู้ถือหุ้นคนอื่นได้ หรือกรรมการจะรับซื้อไว้เองก็ได้ เมื่อกรรมการรับซื้อไว้แล้ว ต่อมากรรมการจะโอนให้กับบุคคลภายนอกก็ทำได้

77. บริษัทจำกัดแห่งหนึ่งมีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท แบ่งเป็น 10,000 หุ้น ๆ ละ 100 บาท ต่อมาบริษัทต้องการเพิ่มทุนเป็น 2 ล้านบาท จึงไปขอมติพิเศษจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นก็อนุญาตให้เพิ่มทุนได้ โดยให้เพิ่มมูลค่าของหุ้นเป็นหุ้นละ 200 บาท แล้วเรียกเก็บเอาจากผู้ถือหุ้นในบริษัททุกคนตามส่วนจำนวนหุ้นที่เขาดำเนินอยู่ ดังนั้นให้ท่านวินิจฉัยว่า การกระทำของบริษัทชอบด้วยบทบัญญัติของกฎหมายหรือไม่

แนวคำตอบ ตามปัญหาในเรื่องนี้เป็นเรื่องการเพิ่มทุนของบริษัท ซึ่งมีหลักกฎหมายมาตรา 1220 บัญญัติไว้ว่า “บริษัทจำกัดอาจเพิ่มทุนของบริษัทขึ้นได้ด้วยออกหุ้นใหม่ โดยมติพิเศษของประชุมผู้ถือหุ้น”

จากบทบัญญัติของมาตรา 1220 นี้ เห็นได้ว่าบริษัทจำกัดนั้นอาจเพิ่มทุนให้สูงขึ้นได้ก็ด้วยการออกหุ้นใหม่ โดยมติพิเศษของที่ประชุม ผู้ถือหุ้นเท่านั้น จะเพิ่มทุนโดยเพิ่มมูลค่าของหุ้นให้สูงขึ้นแต่ไม่มีการออกหุ้นใหม่ ย่อมไม่ได้

ดังนั้น การกระทำของกรรมการบริษัทจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

78. มาตรา 1221 บัญญัติว่า “บริษัทจำกัดจะออกหุ้นใหม่ให้เหมือนหนึ่งว่าได้ใช้เต็มค่าแล้ว หรือได้ใช้แต่บางส่วนแล้วด้วยอย่างอื่นนอกจากให้ใช้เป็นตัวเงินนั้น ไม่ได้ เว้นแต่จะทำตามมติพิเศษของประชุมผู้ถือหุ้น”

ท่านเข้าใจว่าอย่างไร ให้อธิบาย พร้อมทั้งยกตัวอย่าง

แนวคำตอบ การออกหุ้นใหม่ให้เหมือนหนึ่งว่าได้ใช้เต็มค่าแล้ว หรือได้ใช้แต่บางส่วนแล้วด้วยอย่างอื่นนอกจากให้ใช้เป็นตัวเงินนั้น อาจเกิดขึ้นได้ในเมื่อบริษัทต้องการขยายกิจการ หรือต้องการซื้อกิจการบางอย่าง แต่แทนที่บริษัทจะจ่ายเงินค่าซื้อกิจการหรือทรัพย์สินนั้น บริษัทอาจชวนให้เจ้าของกิจการเดิมหรือเจ้าของทรัพย์สินที่บริษัทจะซื้อนั้นเข้ามาร่วมลงทุนกับบริษัท โดยบริษัทออกหุ้นให้ตามราคากิจการหรือทรัพย์สินนั้น การออกหุ้นให้ในกรณีอย่างนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญ อาจมีการสมยอมกันในเรื่องราคาทรัพย์สินหรือแรงงาน ทำให้ผู้ถือหุ้นคนอื่นเสียเปรียบได้ กฎหมายจึงต้องควบคุมโดยเคร่งครัด แม้ในกรณีที่ออกหุ้นชนิดนี้ในตอนก่อตั้งบริษัท ก็ต้องให้ที่ประชุมตั้งบริษัทเป็นผู้อนุญาตตามมาตรา 1108 อนุ 5 และมาตรา 1109

ดังนั้น เมื่อจะมีการออกหุ้นใหม่ในตอนหลัง โดยออกให้เหมือนหนึ่งว่าได้ใช้เต็มค่าแล้ว หรือได้ใช้แต่บางส่วนแล้วด้วยอย่างอื่น นอกจากตัวเงิน จึงต้องขอมติพิเศษจากที่ประชุมใหญ่

เช่น บริษัทต้องการที่ดินของนายดี มาทำเป็นโกดังเก็บสินค้าของบริษัท แต่บริษัทไม่ต้องการจ่ายเงินซื้อที่ดินรายนี้ เพราะต้องเอาเงินไปใช้ในกิจการของบริษัท บริษัทก็อาจขอมติจากที่ประชุมใหญ่ออกหุ้นใหม่ให้นายดี ตามราคาที่ดินของนายดี โดยถือเหมือนว่านายดีได้ใช้ราคาเต็มมูลค่าหุ้นแล้ว เพราะได้ใช้ด้วยวิธีอื่นนอกจากตัวเงิน

79. การลดทุนคืออะไร เพราะเหตุใดบริษัทจึงต้องทำการลดทุนและมีวิธีการลดทุนก็อย่าง มีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้าง

แนวคำตอบ การลดทุนคือ การลดทุนเรือนหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียน ซึ่งเป็นเรื่องตรงกันข้ามกับการเพิ่มทุน การลดทุนอาจมีสาเหตุมาจากบริษัทมีเงินทุนเหลือ เพราะมีการเลิกสัมโครงการหรือธุรกิจบางอย่าง บริษัทจึงลดทุนลง และถ้าหุ้นชำระเต็มมูลค่าแล้ว บริษัทก็จะคืนทุนบางส่วนให้ผู้ถือหุ้นไป ถ้าหุ้นชำระแล้วเพียงบางส่วน บริษัทอาจลดทุนลงเหลือเท่ากับเงินค่าหุ้นที่เรียกเก็บแล้วก็ได้

วิธีการลดทุนนั้น มาตรา 1224 บัญญัติว่า “บริษัทจำกัดจะลดทุนของบริษัทลงด้วยลดมูลค่าแต่ละหุ้น ๆ ให้ต่ำลง หรือลดจำนวนหุ้นให้น้อยลง โดยมีมติพิเศษของที่ประชุมผู้ถือหุ้นก็ได้” ตามมาตรา 1224 นี้ การลดทุนจึงทำได้ 2 วิธี คือ ลดมูลค่าของหุ้นกับลดจำนวนหุ้น ซึ่งผิดกับการเพิ่มทุนตามมาตรา 1220 ซึ่งมีวิธีการเพิ่มทุนได้วิธีเดียว คือ เพิ่มจำนวนหุ้นใหม่เท่านั้น มิได้ระบุงถึงการเพิ่มทุนโดยวิธีเพิ่มมูลค่าของหุ้น

1. การลดทุนโดยลดมูลค่าของหุ้น เช่น บริษัทมีทุนเรือนหุ้น 1 ล้านบาท แบ่งเป็น 10,000 หุ้น แต่ละหุ้นมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท บริษัทประสงค์จะลดทุนลงเหลือ 5 แสนบาท บริษัทก็ลดมูลค่าของหุ้นลงเหลือหุ้นละ 50 บาท หุ้นของบริษัทยังคงมีจำนวน 10,000 หุ้นเท่าเดิม แต่ทุนของบริษัทคงเหลือเพียง 5 แสนบาท เท่านั้น

2. การลดทุนโดยลดจำนวนหุ้นให้ต่ำลง

ตามตัวอย่างข้างต้นในหัวข้อที่ 1 นั้น แทนที่บริษัทจะลดมูลค่าหุ้น บริษัทคงให้หุ้นมีมูลค่า 100 บาทเท่าเดิม แต่ลดจำนวนหุ้นจาก 10,000 หุ้น ลงเหลือ 5,000 หุ้น ทุนของบริษัทก็จะลดลงเหลือ 5 แสนบาท เช่นกัน

หลักเกณฑ์ในการลดทุน

1. ต้องได้รับอนุญาตจากที่ประชุมใหญ่โดยมติพิเศษ

เนื่องจากการลดทุนเป็นเรื่องสำคัญ อาจเท่ากับเป็นการตัดสินใจไม่ขยายงานของบริษัทหรือเลิกสัมโครงการบางอย่าง และเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิของผู้ถือหุ้น จึงต้องมีการไต่

คราญกันโดยรอบคอบ กฎหมายจึงกำหนดให้ทำโดยมติพิเศษที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น และมติพิเศษนี้ต้องไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน นับตั้งแต่วันลงมติ เช่นเดียวกับกรณีการเพิ่มทุน (มาตรา 1228)

2. จะลดทุนให้เหลือต่ำกว่าหนึ่งในสี่ของทุนทั้งหมดไม่ได้ มาตรา 1225 บัญญัติว่า “อันทุนของบริษัทนั้นจะลดลงไปให้ต่ำกว่าจำนวนหนึ่งในสี่ของทุนทั้งหมดหาไม่ได้”

จากมาตรา 1225 นี้ บริษัทอาจลดทุนลงได้ไม่เกินสามในสี่ของทุนเดิม กล่าวคือ เมื่อลดทุนแล้ว ทุนที่เหลือจะมีต่ำกว่าหนึ่งในสี่ของทุนเดิมไม่ได้ เช่น บริษัทมีทุนจดทะเบียนไว้ 400,000 บาท บริษัทจะลดทุนลงเหลือต่ำกว่า 100,000 บาท ไม่ได้ คือลดทุนได้ไม่เกินสามแสนบาท

3. เจ้าหนี้ไม่คัดค้าน

การลดทุนอาจทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ เพราะทำให้หลักทรัพย์ของบริษัทลดค่าลง เจ้าหนี้จึงอาจได้รับความเสียหาย ดังนั้นการลดทุนจึงต้องโฆษณาความประสงค์นั้น ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่เจ็ดครั้งเป็นอย่างน้อย และต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังบรรดาผู้ซึ่งบริษัทรู้ว่าเป็นเจ้าหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้ทราบถึงความประสงค์จะลดทุน และถ้าเจ้าหนี้จะคัดค้านในเรื่องการลดทุน จะต้องส่งคำคัดค้านไปภายในสามเดือนนับแต่วันที่บอกกล่าว ถ้าไม่มีใครคัดค้านภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่บอกกล่าวนั้น ก็ถือว่าไม่มีใครคัดค้าน บริษัทก็ทำการลดทุนได้ แต่ถ้าหากมีเจ้าหนี้คัดค้าน บริษัทจะทำการลดทุนลงไม่ได้ จนกว่าจะได้ใช้หนี้ หรือได้ให้ประกันเพื่อหนี้รายนั้นแล้ว (มาตรา 1226)

4. ในการลดทุนโดยลดมูลค่าของหุ้นนั้น จะลดให้หุ้นหนึ่งมีมูลค่าต่ำกว่า 5 บาทไม่ได้ เช่น มูลค่าเดิมหุ้นละ 10 บาท จะลดทุนโดยลดมูลค่าหุ้นให้ต่ำลงเหลือหุ้นละ 4 บาทไม่ได้ เพราะขัดต่อมาตรา 1117 ซึ่งบัญญัติว่า “อันมูลค่าของหุ้น ๆ หนึ่งนั้น มิให้ต่ำกว่าห้าบาท

80. เจ้าหนี้ของบริษัทผู้หนึ่งไม่ทราบว่าบริษัทซึ่งเป็นลูกหนี้ของตนได้ทำการลดทุน เนื่องจากตนเองได้เดินทางไปต่างประเทศเป็นเวลา 6 เดือน และเมื่อได้เดินทางกลับมา ก็หมดเวลาที่จะทำการคัดค้านในเรื่องลดทุนเสียแล้ว และในการที่บริษัทลดทุนครั้งนี้ ทำให้ตนเสียเปรียบมาก เจ้าหนี้ผู้นั้นจึงมาปรึกษาท่านว่าจะมีทางดำเนินการอย่างไรกับบริษัทได้บ้าง ขอให้ท่านแนะนำ

แนวคำตอบ ข้าพเจ้าก็จะแนะนำเจ้าหนี้ของบริษัทผู้นั้นว่า การที่เจ้าหนี้มิได้คัดค้านในเรื่องการลดทุนนั้น ก็มีใช่เป็นความผิดของเจ้าหนี้ เพราะเจ้าหนี้ได้เดินทางไปต่างประเทศ จึงไม่ทราบเรื่องประกาศการลดทุน ถ้าการลดทุนมีการคืนเงินค่าหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นไป เมื่อบริษัทไม่สามารถชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ได้ครบถ้วน เจ้าหนี้ก็มีสิทธิเรียกให้ชำระหนี้ของตนเอาจากเงินค่าหุ้นที่ผู้ถือหุ้น

รับคืนไปได้ แต่เจ้าหน้าที่นั้นจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในเวลาสองปี นับแต่วันที่บริษัทจดทะเบียน
ลดทุน (มาตรา 1227)

81. นายเอกกับพวกอีก 7 คน มีความประสงค์จะตั้งบริษัทจำกัด โดยมีวัตถุประสงค์ทำการ
ค้าอาหารสัตว์ โดยมีทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท และแบ่งเป็น 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ
10,000 บาท หลังจากที่มิได้มีผู้เข้าซื้อหุ้นครบแล้ว นายเอกกับพวกได้นัดประชุมตั้งบริษัท
และนายเอกต้องการเป็นกรรมการบริษัท โดยรับผิดชอบจำกัด จึงมาปรึกษาท่าน ท่านจะ
แนะนำนายเอกอย่างไร

แนวคำตอบ มาตรา 1096 “อันว่าบริษัทจำกัดคือ บริษัทประเภทซึ่งแบ่งทุนออกเป็นหุ้น
มีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยมีผู้ถือหุ้นไม่ถึงหนึ่งร้อยคน รวมทั้งนิติบุคคล (ถ้ามี) และผู้ถือหุ้นดังกล่าว
ต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังสงไว้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ”

มาตรา 1108 กิจการอันจะพึงทำในที่ประชุมตั้งบริษัทนั้น คือ

(6) เลือกตั้งกรรมการและพนักงานสอบบัญชี อันเป็นชุดแรกของบริษัท และวาง
กำหนดอำนาจของคนเหล่านั้นด้วย

มาตรา 1151 “อันผู้เป็นกรรมการนั้น เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้น อาจจะต้องหรือ
ถอนได้”

วินิจฉัย ตามปัญหา ถ้านายเอกต้องการเป็นกรรมการชุดแรกของบริษัท ก็ต่อเมื่อได้รับ
อนุมัติโดยมติของที่ประชุมตั้งบริษัทตามมาตรา 1109 ประกอบมาตรา 1108 และจะเป็นกรรมการ
ชุดต่อไปได้ ต่อเมื่อที่ประชุมใหญ่ ผู้ถือหุ้นเป็นผู้แต่งตั้งตามมาตรา 1151 นายเอกจะเป็นกรรมการ
โดยผลการไม่ได้ และกรรมการบริษัทที่ต่างรับผิดชอบจำกัดเช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นโดยทั่ว ๆ ไป เมื่อ
นายเอกมาปรึกษาข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็จะแนะนำนายเอกตามหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น

82. นายสี นายแสง กับพวกอีก 10 คน ตกลงจะตั้งบริษัทจำกัด เพื่อทำการค้ำน้ำตาลทราย
 โดยมีทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท แบ่งออกเป็น 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท
 หลังจากที่มิได้มีผู้เข้าซื้อหุ้นครบถ้วนแล้ว นายสีกับพวกจึงได้เรียกประชุมจัดตั้งบริษัทเมื่อ
 วันที่ 1 มีนาคม 2524 และที่ประชุมได้ตั้งกรรมการชุดแรกขึ้นมาบริหารงานของบริษัท
 กรรมการชุดแรกได้เรียกเก็บเงินค่าหุ้นครั้งแรกหุ้นละ 500 บาท เมื่อเก็บเงินค่าหุ้นครั้ง
 แรกครบถ้วนแล้ว ได้ไปขอจดทะเบียน ตั้งบริษัทเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2524 ดังนั้น
 ให้ท่านวินิจฉัยว่า การกระทำของกรรมการชุดแรกชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

แนวคำตอบ ป.พ.พ.มาตรา 1112 บัญญัติว่า “ถ้าการจดทะเบียนมิได้ทำภายในสามเดือนนับ

แต่ประชุมตั้งบริษัทไซร์ ท่านว่าบริษัทนั้นเป็นอันมิได้ตั้งขึ้น และบรรดาเงินที่ได้รับไว้จากผู้เข้า
ชื่อชื้อหุ้นนั้นต้องใช้คืนเต็มจำนวนมิให้ลดเลย

.....”

ตามปัญหา ได้มีการประชุมตั้งบริษัทเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2524 การจดทะเบียนจึง
ต้องกระทำไปแล้วเสร็จภายในวันที่ 1 มิถุนายน 2524 มิฉะนั้นจะเกินสามเดือน นับแต่วันประชุม
ตั้งบริษัทเสร็จ กรณีตามปัญหา กรรมการชุดแรกได้ไปจดทะเบียนตั้งบริษัทเมื่อ 3 กรกฎาคม 2524
ซึ่งเป็นเวลาล่วงพ้น 3 เดือน นับแต่วันประชุมตั้งบริษัท การกระทำของกรรมการชุดแรก จึง
ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

สรุป ข้าพเจ้าจะวินิจฉัยว่า การกระทำของกรรมการชุดแรกไม่ชอบด้วยกฎหมาย

83. แดงและพวกอีก 7 คน มีความประสงค์จะจัดตั้งบริษัทจำกัดเพื่อประกอบธุรกิจอย่างหนึ่ง
โดยมีทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท แบ่งออกเป็น 1,000 หุ้น มีมูลค่าหุ้นละ 10,000 บาท
หลังจากที่ได้รับใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิแล้ว แดงและพวก
ได้เปิดให้บุคคลภายนอกเข้าชื่อจองชื้อหุ้นเป็นเวลา 3 เดือน แต่ก็ยังไม่ครบจำนวน
ตามที่จดทะเบียนไว้ ยังคงขาดอีก 200 หุ้น แต่แดงและพวกเห็นว่ามีคนจองหุ้น 800
หุ้น ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ส่วนหุ้นที่เหลือจะนำออกขายในภายหลัง จึงได้นัดบรรดา
ผู้เข้าชื่อชื้อหุ้นมาประชุมกันเพื่อจัดตั้งบริษัท และที่ประชุมได้ตั้งแดงและพวกเป็นกรรมการ
ชุดแรกของบริษัท 1 อาทิตย์ต่อมา กรรมการชุดแรกได้เรียกเก็บเงินค่าหุ้นจากบรรดา
ผู้เข้าชื่อชื้อหุ้นทั้ง 800 หุ้นนั้น โดยเรียกเก็บหุ้นละ 5,000 บาท และได้ไปขอจด
ทะเบียนตั้งบริษัทภายใน 3 เดือน นับแต่วันประชุมตั้งบริษัท ดังนี้ ถ้าท่านเป็นนาย
ทะเบียนที่รับจดทะเบียนจะรับค่าของจดทะเบียนของนายแดงและพวกหรือไม่

แนวคำตอบ ไม่รับ เพราะหุ้นชนิดที่ต้องลงด้วยเงินนั้นยังมีผู้เข้าชื่อชื้อยังไม่ครบ ตามมาตรา
1107 เมื่อยังมีผู้เข้าชื่อชื้อไม่ครบ ผู้เริ่มก่อการจะนัดประชุมตั้งบริษัทยังไม่ได้ เพราะขัดต่อกฎหมาย
นายทะเบียนมีอำนาจปฏิเสธไม่ยอมรับจดทะเบียนได้ ตามมาตรา 1019

84. จงอธิบายความหมายของคำดังต่อไปนี้

1. หุ้นบุริมสิทธิ
2. หุ้นซึ่งถือเสมือนว่าได้ใช้เต็มค่าแล้ว เพราะใช้ด้วยอย่างอื่นนอกจากตัวเงิน
3. หุ้นซึ่งถือเสมือนว่าได้ใช้แล้วแต่เพียงบางส่วน เพราะใช้ด้วยอย่างอื่นนอกจาก
ตัวเงิน

แนวคำตอบ 1. หุ้นบุริมสิทธิ คือ หุ้นซึ่งมีผลประโยชน์ดีกว่าหุ้นสามัญซึ่งจะดีกว่าอย่างไรนั้น แล้วแต่บริษัทจะได้กำหนดไว้ เช่น บางบริษัทอาจกำหนดว่า ถ้าบริษัทมีกำไร ให้นำกำไรมาแบ่งให้แก่หุ้นบุริมสิทธิก่อนหรือเมื่อเลิกบริษัท หลังจากชำระบัญชีแล้ว ถ้ายังมีทรัพย์สินเหลือก็จะให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิได้คืนเงินค่าหุ้นจนครบก่อน แล้วคืนทุนให้ผู้ถือหุ้นสามัญภายหลัง ถ้าบริษัทได้ออกหุ้นบุริมสิทธิไปแล้ว ได้กำหนดไว้ว่าหุ้นบุริมสิทธิจะมีแก่หุ้นนั้นอย่างไร ท่านห้ามมิให้แก่ไข่อีกเลย (มาตรา 1142)

2. หุ้นซึ่งถือเสมือนว่าได้ใช้เต็มค่าแล้ว เพราะใช้ด้วยอย่างอื่นนอกจากตัวเงิน คือ ตามปกติการชำระค่าหุ้นเขามักจะชำระกันด้วยเงินสด (ตามมาตรา 1119) แต่บางครั้งบางคนไม่มีเงินจะซื้อหุ้น แต่มีทรัพย์สินและบริษัทต้องการทรัพย์สินของเขา หรือต้องการบุคคลนั้นมาเป็นกำลังสำคัญของบริษัท เนื่องจากเขามีความสามารถสูง บริษัทก็ออกหุ้นแทนราคาทรัพย์สินของบุคคลนั้นหรือออกหุ้นให้แทนแรงงาน (กำลังสมอง) ของบุคคลนั้นได้ เช่นนายเอกมีที่ดินราคา 100,000 บาท และบริษัทต้องการที่ดินของนายเอก บริษัทก็ต้องคำนวณดูว่า นายเอกจะมีสิทธิถือหุ้นในบริษัทได้กี่หุ้น สมมติว่า หุ้นในบริษัทหุ้นละ 100 บาท นายเอกก็จะเป็นเจ้าของหุ้นได้ $\frac{100,000}{100} = 1,000$ หุ้น หุ้นทั้งหมด 1,000 หุ้นนี้ เราก็เรียกว่า "หุ้นซึ่งใช้เต็มค่าแล้ว เพราะใช้ด้วยทรัพย์สิน"

ในที่นี้คือใช้ด้วยที่ดิน หุ้น 1,000 หุ้นนี้ บริษัทก็จะมอบให้นายเอก โดยนายเอกไม่ต้องส่งเงินให้บริษัทอีกเลย เพราะถือว่านายเอกใช้เงินค่าหุ้นจนครบถ้วนแล้ว เพราะใช้ด้วยที่ดินหรืออีกตัวอย่างหนึ่ง นายเอกได้ติดต่อวิงวอนจนบริษัทได้รับสัมปทานในการดำเนินกิจการอย่างหนึ่ง บริษัทก็อาจให้คำตอบแทนนายเอก โดยให้นายเอกมีสิทธิเป็นเจ้าของหุ้นในบริษัท ซึ่งจะต้องคำนวณกันว่านายเอกมีสิทธิเป็นเจ้าของหุ้นได้กี่หุ้น ซึ่งแล้วแต่ที่ประชุมตั้งบริษัทจะได้กำหนดหุ้นที่ออกให้นายเอกเช่นนี้เรียกว่า "หุ้นซึ่งถือเสมือนว่าได้ใช้เต็มค่าแล้ว เพราะใช้ด้วยแรงงาน"

หุ้นซึ่งถือเสมือนว่าได้ใช้เต็มค่าแล้ว เพราะใช้ด้วยทรัพย์สินหรือแรงงานเช่นนี้ บางบริษัทจะกำหนดให้เป็นหุ้นสามัญก็ได้ หรือหุ้นบุริมสิทธิก็ได้

3. หุ้นซึ่งถือเสมือนว่าได้ใช้แล้วแต่บางส่วน เพราะใช้ด้วยอย่างอื่น นอกจากตัวเงิน จากตัวอย่างในข้อ 2 ถ้าสมมติว่านายเอกได้โอนที่ดินให้บริษัทและตีราคาไว้ 100,000 บาท จริงแต่นายเอกมีความประสงค์จะถือหุ้นของบริษัท 2,000 หุ้น ดังนี้ ก็สามารถทำได้ แต่ว่าที่ดินราคา 100,000 บาทนั้น ใช้มูลค่า 1,000 หุ้นได้เต็มจำนวน ถ้าจะมาใช้มูลค่าหุ้น 2,000 หุ้น ซึ่งมีราคา 2,000 คูณ 100 = 200,000 บาท แล้ว ก็ถือว่าได้ใช้ค่าหุ้นแล้วแต่เพียงครึ่งเดียว ดังนั้นบริษัทก็ถือว่านายเอกเป็นเจ้าของหุ้น 2,000 หุ้น และนายเอกได้ใช้ค่าหุ้นมาแล้วบางส่วน เพราะใช้ด้วยอย่างอื่นนอกจากตัวเงิน ดังนั้น นายเอกก็ต้องมีหน้าที่ชำระเงินค่าหุ้นที่เหลือด้วยเงินอีก 100,000 บาท ให้แก่บริษัทต่อไป เมื่อบริษัทได้เรียกเก็บ

85. เมื่อที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ได้ลงมติพิเศษให้เลิกบริษัทจำกัดแล้ว กรรมการบริษัทมีหน้าที่
ประการใด

แนวคำตอบ เมื่อบริษัทจำกัดได้เลิกกัน เพราะเหตุอื่นนอกจากล้มละลาย กรรมการของบริษัท
ย่อมเข้าเป็นผู้ชำระบัญชี เว้นไว้แต่ข้อบังคับของบริษัทจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 1251)

86. เมื่อบริษัทจำกัดได้เลิกกันแล้ว ผู้ชำระบัญชีต้องนำความไปจดทะเบียนภายในกี่วัน

แนวคำตอบ เมื่อบริษัทจำกัดได้เลิกกันแล้ว ผู้ชำระบัญชีต้องนำความไปจดทะเบียนภายใน
14 วัน นับแต่วันที่เลิกกัน (ตามมาตรา 1254)

87. เมื่อชำระการบัญชีกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทสำเร็จลงแล้ว และที่ประชุมใหญ่
ได้อนุมัติรายงานแล้ว ผู้ชำระบัญชีต้องไปจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีเมื่อใด.

แนวคำตอบ เมื่อที่ประชุมใหญ่ได้อนุมัติรายงานการชำระบัญชีแล้ว ผู้ชำระบัญชีต้องนำข้อความ
ที่ได้ประชุมกันนั้นไปจดทะเบียนภายในสิบสี่วัน นับแต่วันประชุมเสร็จเมื่อได้จดทะเบียนแล้ว
ดังนี้ ให้ถือว่าเป็นที่สุดแห่งการชำระบัญชี

88. ผู้ชำระบัญชีมีอำนาจประการใดบ้าง.

ถามคำตอบ ดูมาตรา 1259

89. เมื่อนายทะเบียนส่งรับจดทะเบียนเลิกบริษัทจำกัดแล้ว กรรมการบริษัทจะฟ้องร้องต่อผู้
คดีแทนบริษัทจำกัด ได้หรือไม่.

แนวคำตอบ ไม่ได้เพราะเป็นอำนาจของผู้ชำระบัญชีเท่านั้น ตามมาตรา 1259

90. กรรมการบริษัทผู้ถือหุ้น ได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความเลิกบริษัทกัน และศาล
ได้มีคำพิพากษาไปตามยอมแล้ว ดังนั้นให้ท่านวินิจฉัยว่าการเลิกบริษัทจำกัดนี้ ถูกต้อง
ตามหลักกฎหมายหรือไม่.

แนวคำตอบ การเลิกบริษัทตามปัญหาในข้อนี้ ไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายเพราะบริษัทจำกัด
จะเลิกกันได้เมื่อเข้ากรณี มาตรา 1236 หรือ มาตรา 1237 เท่านั้น และการที่ศาลพิพากษาไป
ตามยอมตามปัญหาในข้อนี้ ศาลก็หาได้ชี้ข้อเท็จจริงว่ามีเหตุที่จะเลิกบริษัทไม่

91. เมื่อบริษัทจำกัดได้จดทะเบียนเลิกกันแล้ว เจ้าหนี้ของบริษัทต้องการฟ้องเรียกหนี้สินที่บริษัทจำกัดเป็นลูกหนี้ จะต้องฟ้องภายในเวลาที่ปี่.

แนวคำตอบ ต้องฟ้องภายในเวลาสองปี นับตั้งแต่วันที่ถึงที่สุดแห่งการชำระบัญชี ตามมาตรา 1272 สำหรับวันที่ถึงที่สุดแห่งการชำระบัญชี หมายถึงวันที่นายทะเบียนสั่งรับจดทะเบียนเสร็จ การชำระบัญชีตามมาตรา 1270 วรรค 2 เช่น ผู้ชำระบัญชียื่นคำขอจดทะเบียนเสร็จ การชำระบัญชีต่อจดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทในวันที่ 20 มีนาคม 2526 นายทะเบียนสั่งรับจดทะเบียนเสร็จ การชำระบัญชีเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2526 อายุความสองปีนับตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2526 ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 875/2504 คดีฟ้องขอให้บริษัทชำระหนี้ต้องฟ้องภายในสองปีนับแต่ วันที่ถึงที่สุดแห่งการชำระบัญชี อายุความเริ่มนับแต่วันที่นายทะเบียนสั่งรับจดทะเบียนเพราะคำสั่ง เช่นนี้ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้บุคคลทั้งปวงรู้ มิใช่เริ่มนับตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอจดทะเบียน

92. บริษัทอินจัน จำกัด สำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ปรากฏตามบัญชี บคูล ว่า บริษัทขาดทุนลงถึงกึ่งจำนวนต้นทุน กรรมการบริษัทจึงได้เรียกประชุมวิสามัญ ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2525 และได้ส่งคำบอกกล่าวนัดเรียกประชุมใหญ่ไปยังผู้ ถือหุ้นทุกคน โดยเฉพาะนายทองซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นคนหนึ่ง มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดตราด กรรมการได้ส่งจดหมายไปยังนายทองเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2525 นายทองได้รับ จดหมายเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม จึงไม่มาประชุม เพราะถือว่า ตามกฎหมายบริษัทจะ ต้องส่งคำบอกกล่าวนัดเรียกประชุมใหญ่ เป็นจดหมายไปรษณีย์ลงทะเบียน ไปถึงผู้ถือ หุ้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ดังนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่า การส่งคำบอกกล่าว เรียกประชุมวิสามัญครั้งนี้ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่.

แนวคำตอบ ป.พ.พ.มาตรา 1175 บัญญัติว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ทุกคราวนั้น ให้ลงพิมพ์โฆษณาอย่างน้อยสองคราวในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ฉบับหนึ่ง ก่อนวันนัดประชุม ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หรือส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน บรรดามีชื่อในทะเบียนของบริษัท ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน”

วินิจฉัยตามปัญหา จากบทบัญญัติมาตรา 1175 นี้จะเห็นว่า การบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ นั้น อาจทำได้สองวิธีคือ

- (1) ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องที่ฉบับหนึ่ง อย่างน้อยสองคราว ก่อนวัน นัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หรือ
- (2) ส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัท ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

การที่กรรมการของบริษัทได้นัดเรียกประชุมวิสามัญในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2525 และได้มีจดหมายไปยัง นายทองเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน การส่งคำบอกกล่าวนัดประชุมของกรรมการ จึงชอบด้วยหลักของกฎหมายมาตรา 1175 และตามบทบัญญัติมาตรา 1175 นี้ กฎหมายก็ได้บังคับว่า จะต้องให้ถึงผู้ถือหุ้น ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ดังนั้น คำบอกกล่าวนัดประชุมวิสามัญ ครั้งนี้ จึงชอบด้วยหลักของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น

(คำพิพากษาฎีกาที่ 384/2506 ในหนังสือคำบรรยายของ ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย หน้า 271-272)